

Kreditni proces Privredne banke Zagreb d.d.

Jeromela, Kelly

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:720076>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Kelly Jeromela

KREDITNI PROCES PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d.

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Kelly Jeromela

KREDITNI PROCES PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d.

Završni rad

JMBAG: 0303081038, redovita studentica

Studijski smjer: Financijski menadžment

Predmet: Upravljanje bankama i financijskim uslugama

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Financije

Mentor: prof. dr. sc. Manuel Benazić

Pula, rujan 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Kelly Jeromela** kandidatkinja za prvostupnicu poslovne ekonomije, smjera **Financijski menadžment** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Jeromela Kelly

U Puli, 6. rujna 2021. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, **Kelly Jeromela** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **Kreditni proces Privredne banke Zagreb d.d.** koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 6. rujna 2021. godine

Potpis

Jeromela Kelly

SADRŽAJ

1. UVOD	2
2. TEORIJSKO RAZMATRANJE KREDITIRANJA	3
2.1. Pojmovno određenje kreditiranja	3
2.2. Ekonomski učinci kreditiranja	5
2.3 Regulacija kreditiranja	8
2.4. Proces kreditiranja	12
3. POSLOVANJE PRIVREDNE BANKE ZAGREB	18
3.1. Organizacija i poslovni segmenti Privredne banke Zagreb	18
3.2. Kreditni asortiman Privredne banke Zagreb	20
4. KREDITNI PROCES PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d. PRILIKOM KREDITIRANJA PODUZEĆA	22
4.1. Koraci u procesu kreditiranja poduzeća	22
4.2. Utvrđivanje cijene kredita	28
4.3. Upravljanje kreditnim rizikom	31
5. ZAKLJUČAK	36
POPIS LITERATURE	37
POPIS ILUSTRACIJA	41
PRILOZI	42
SAŽETAK	46
SUMMARY	47

1. UVOD

Važna uloga bankarstva očituje se pri alokaciji novčanog kapitala, posebice prema pojedincima sa produktivnim investicijskim idejama, što naposljetku može rezultirati i razvojem gospodarstva. Upravo je zato kreditiranje najreguliranija aktivnost u bankarstvu, od strane državnih tijela, ali i od strane samih banaka. Kreditni proces definira banka internim pravilnicima i smjernicama. Proučavanjem kreditnog procesa Privredne banke Zagreb i njegovom usporedbom sa literaturom nastoji se utvrditi je li bankarska teorija jednaka praksi i mogu li se, u konačnici, određeni koraci kreditnog procesa promatrati kao „standard“ u postupku odobravanja kredita.

Svrha rada je sagledati učinke kreditiranja i važnost uspostave kreditnih politika i regulacije kreditiranja. Cilj rada je analizirati specifičnosti kreditnog procesa u praksi, na primjeru jedne od hrvatskih banaka, te nadalje isti usporediti sa kreditnim procesom prikazanim u teoriji.

Istraživanjem, analiziranjem i interpretiranjem relevantne postojeće stručne literature, korištenjem različitih publikacija i službenih internetskih stranica, obradom dostupnih statističkih podataka i samostalnim prikupljanjem informacija o kreditnom procesu Privredne banke Zagreb d.d., u radu se nastoje prikazati bitna obilježja kreditiranja i kreditnog procesa. Sukladno predmetu i ciljevima istraživanja, razvijena je specifična metodologija rada. U teorijskom dijelu koristila se deduktivna i induktivna metoda, te metoda analize. Prilikom istraživanja kreditnog procesa Privredne banke Zagreb koristila se metoda deskripcije.

Rad se sastoji od 5 sadržajnih cjelina koje se međusobno nadovezuju. U uvodnom dijelu donosi se aktualnost teme, svrha i cilj izrade rada, korištene metode prilikom pisanja rada te sadržaj rada. Nakon uvoda slijedi teorijsko razmatranje kreditiranja koje predstavlja podlogu za razumijevanje pojma kredita, kreditnog procesa i učinka kreditiranja na gospodarstvo. Opis poslovanja Privredne banke Zagreb d.d., njene poslovne organizacije i kreditnog asortimana detaljnije je prikazan u trećem dijelu rada. U četvrtom dijelu prikazan je kreditni proces Privredne banke Zagreb d.d. pri kreditiranju poduzeća, način utvrđivanja cijene kredita i upravljanje kreditnim rizikom. Rad završava zaključkom, u kojem se donosi rezime rada te osvrt definiranjem kredita i njihova učinka na gospodarstvo, te sumiranjem glavnih karakteristika koncepta procesa kreditiranja u teoriji i praksi.

2. TEORIJSKO RAZMATRANJE KREDITIRANJA

U modernom društvu primarna djelatnost banaka sve više dobiva na značenju. Krediti postaju neophodni mnogim kućanstvima i poduzetnicima. Kreditiranje ima značajne učinke na gospodarstvo, ali i obrnuto, i stanje u gospodarstvu ima učinke na kreditiranje, upravo su zato banke jedne od najreguliranih institucija.

2.1. Pojmovno određenje kreditiranja

Prema bilanci banke bankarski poslovi dijele se na aktivne i pasivne bankarske poslove. Aktiva obuhvaća financijska potraživanja i realna ulaganja, dok pasiva podrazumijeva izvore imovine, odnosno kapital vlasnika i vjerovnika (obveze). Pasivni bankarski poslovi reprezentiraju financijski potencijal banke, dok aktivni poslovi prezentiraju kreditni potencijal banke i međusobno su funkcionalno povezani.¹

Glavninu pasivnih bankarskih poslova čine depoziti, različiti nemonetarni financijski oblici te tekuće plaće zaposlenika i slična imovina koja se trenutno ne troši, već se sukcesivno akumulira kao trošak poslovanja, a isplaćuje periodično u bliskoj budućnosti. Pasivni bankarski poslovi omogućuju banci prikupljanje sredstva koja će kasnije, nakon odvajanja određenog iznosa sukladno propisanom zakonu, biti plasirana, uz ostalo u kredite. Time banka oblikuje financijski potencijal u smislu ročnosti, karaktera i opsega ulaganja.²

S druge strane, monetarna sredstva koja je banka primila kroz pasivne bankarske poslove sada plasira novčano deficitarnim jedinicama najčešće u obliku kredita koji se nalaze u aktivni bilance te čine aktivne bankarske poslove.³ Aktivnim bankarskim poslovima, odnosno odobravanjem kredita, banka može utjecati na ekonomsku aktivnost u gospodarstvu povećavajući količinu novca u optjecaju. Krediti jesu temeljna usluga banke te zauzimaju najveći udio aktive bilance.

„Kredit je plasman sredstava banke klijentu po definiranim uvjetima: trajanju, kamatnoj stopi, naknadi, valuti i elementima osiguranja.“⁴ Plasmanom sredstva nastaje kreditni

¹ L. Božina, *Novac i bankarstvo*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2008., str. 238.

² ibidem, str. 239.

³ loc. cit.

⁴ M. Gregurek i N. Vidaković, *Bankarsko poslovanje*, Zagreb, Visoko učilište Effectus, 2013., str. 162.

odnos koji je dvostran, odnosno višestran, ovisno o tome sastoji li se od vjerovnika i dužnika (pojedinci, javne institucije, trgovačka društva i banke) ili uz to i od uključenih sudužnika. Kreditni odnos vremenski je unaprijed određen te se za cijenu kredita određuje kamatna stopa.⁵

Bankama su na raspolaganju dva izvora sredstava: kapital i dug (depoziti vjerovnika), čija sredstva upotrebljava na više načina, uz ostalo, i za plasiranje kredita.⁶ Međutim, potrebno je napomenuti kako u suvremenom financijskom okruženju krediti sve manjim dijelom nastaju iz depozita klijenata banke, već je izvor kredita sve češće višak novčanih sredstava banke (dobit banke).⁷ Navedeno je posljedica niskih kamatnih stopa na depozite što smanjuje potražnju za štednjama u bankama i visokih profita banaka.

Iako u literaturi ne postoji jedinstvena podjela kredita po vrstama, krediti se najčešće klasificiraju kako je prikazano Tablicom 1. u nastavku, s napomenom kako se proizvođački krediti sve više promatraju u širem kontekstu pod investicijskim kreditima.

Tablica 1. Podjela kredita

KLASIFIKACIJA KREDITA	VRSTE KREDITA
Prema dospijeću	Kratkoročni i dugoročni
Prema podrijetlu kreditora	Tuzemni i inozemni
Prema načinu osiguranja	Otvoreni i prikriveni
Prema svrsi kredita	Proizvođački i potrošački

Izvor: izrada autorice prema V. Kandžija i I. Živko, *Upravljanje bankama*, Mostar - Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Sveučilište u Mostaru, 2014., str. 34.-36.

Hrvatska narodna banka kredite dijeli na namjenske i nenamjenske. Namjenski krediti fizičkim osobama obuhvaćaju potrošačke kredite, kredite za kupnju motornih vozila, studentske i stambene kredite, dok nenamjenski krediti podrazumijevaju dopušteno prekoračenje, gotovinske, lombardne i hipotekarne kredite.⁸

Najčešći vjerovnici u kreditnom odnosu jesu banke, tj. financijske institucije, dok su

⁵ loc. cit.

⁶ Eurospka središnja banka, *Zašto banke moraju držati kapital?* www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hold_capital.hr.html (pristupljeno 3. rujna 2021.).

⁷ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagrebi.

⁸ Hrvatska narodna banka, *Vrste kredita*, www.hnb.hr/-/vrste-kredita (pristupljeno 1. srpnja 2021.).

dužnici najčešće pojedinci ili trgovačka društva. Različite su potrebe građana za kreditima u odnosu na poduzeća te se njihovi krediti međusobno razlikuju po specifičnostima kreditnog odnosa - krediti poduzeća drugačije su namjene i često su puno veći te većeg rizika što rezultira kompleksnijom financijskom konstrukcijom.⁹ Banke kreditiraju i pojedince i poduzeća, no unutar svog poslovanja mogu se usmjeriti na određene sektore. Čimbenici koji oblikuju kreditni portfelj banke jesu: karakteristika tržišnog prostora koji banka opslužuje, veličina banke, tj. veličina kapitala financijske institucije, iskustvo i stručnost rukovodstva, kreditna politika financijske institucije, vrsta kreditne institucije, očekivani prinos (ovisno o veličini zajmodavca i komitenta), naposljetku, banka bi trebala izdavati one kredite za koji je ona "najučinkovitiji proizvođač".¹⁰

Za razliku od pojedinaca čija je potreba za kreditiranjem banci jasna, kreditiranje poduzeća značajno je kompleksnije te zahtjeva više nadzora od strane banke.¹¹ Kako bi se što bolje pristupilo kreditiranju poduzeća, potrebno je individualizirati pristup poslovnim klijentima te prilagoditi sam proizvod. Kreditna analiza obuhvaća, uz poznavanje specifičnosti samoga poduzetnika, analizu djelatnosti u kojem to poduzeće posluje te analizu promjene u samom poduzeću i u njegovu okruženju. Na temelju analize banka nudi klijentu odgovarajući kreditni proizvod prilagođen potrebama klijenta.

2.2. Ekonomski učinci kreditiranja

Banke su, preko kredita, znakovit čimbenik opće ekonomske ravnoteže, najvažnije su financijske institucije koje emisijom novca utječu na druge financijske pojave.¹² U današnjem suvremenom okruženju banke imaju značajan utjecaj na segment stanovništva i gospodarstva. Važne su po pitanju rasta i razvoja pojedine zemlje. Omogućuju razvoj poduzetništva i razvoj društva. One svojim poslovanjem stvaraju kreditni potencijal te time prenose višak novčanih sredstva sa novčano suficitarnih na novčano deficitarne jedinice, što naposljetku može povećati i količinu novca u

⁹ M. Gregurek i N. Vidaković, op. cit., str. 169.

¹⁰ P. S. Rose i S. C. Hudgins, *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2015., str. 516.-518.

¹¹ M. Gregurek i N. Vidaković, op. cit., 162.

¹² L. Božina, op. cit., str. 195.

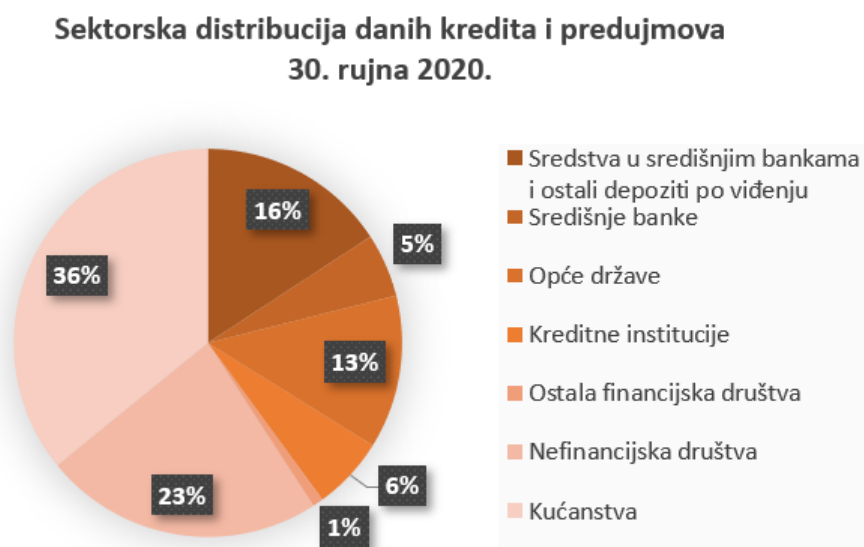
optjecaju. Financijskim i kreditnim potencijalom banke utječu na cjelokupne novčane tokove u gospodarstvu, na ekonomska kretanja, na likvidnost i gospodarski rast.

Uloga kreditiranja očituje se u reprodukcijom procesu kroz posredničku funkciju banke - odobravanjem kredita banke mobiliziraju „nezaposlenu“ štednju tako što financiraju potrošačke i proizvodne deficite.¹³ Novčani kapital, odnosno višak novčanih sredstva efikasnije se mobilizira uz postojanje financijskog posrednika koji svojim poslovanjem omogućuje i održavanje likvidnosti gospodarstva kod cikličkih kretanja.

Bez kredita banaka pojedini poduzetnici ne bi bili u mogućnosti realizirati svoje poslovne ideje, država i jedinice lokalne samouprave ne bi mogle financirati infrastrukturne projekte, niti bi pojedinci mogli financirati luksuznije potrebe. Kreditiranje stanovništva omogućuje podizanje razine životnog standarda, dok kreditiranje poduzetnika utječe na financijski položaj društva u gospodarstvu, a samim time i na gospodarska kretanja. Banke, ali i druge financijske institucije, važne su za pokretanje novih investicija, rast i razvoj poslovanja te za uključivanje u međunarodnu razmjenu.

U nastavku slijedi prikaz sektorske distribucije danih kredita i predujmova u Republici Hrvatskoj na dan 30. rujna 2020. godine.

Grafikon 1. Sektorska distribucija danih kredita i predujmova na dan 30. rujna 2020. godine

Izvor: HNB, *Standardni prezentacijski format - 1. tromjesečje 2021.*, 2021., Zagreb, HNB, str. 72.

¹³ D. Ribić i D. Vakanjac, *Proces kreditiranja građana od strane banaka u Hrvatskoj*, *Praktični menadžment* 8, br. 1, 2017., dostupno na www.hrca.hr/195828 (pristupljeno 6. srpnja 2021.).

Od ukupno danih kredita u Hrvatskoj prevladavaju krediti kućanstvima. Na Grafikonu 1. vidljivo je kako se većinskim dijelom odobreni krediti u Hrvatskoj na dan 30. rujna 2020. godine odnose na kredite kućanstvima (36%), zatim slijede krediti nefinancijskim društvima, odnosno trgovačkim društvima (23,9%). Ovakav trend u Hrvatskoj kontinuiran je i bez većih promjena dugi niz godina.

Navedeni odnos kreditiranja ukazuje da banke u Hrvatskoj više financiraju potrošnju kućanstva nego gospodarske aktivnosti. Upravo je jedan od problema hrvatskih mikro, malih i srednjih poduzetnika nedostatak kapitala te, s druge strane, neodobravanje kredita zbog njihove visoke rizičnosti.¹⁴ S druge strane, krediti velikim poduzećima smatraju se manje rizičnima s obzirom na profitabilnost i veličinu njihovog poslovanja.

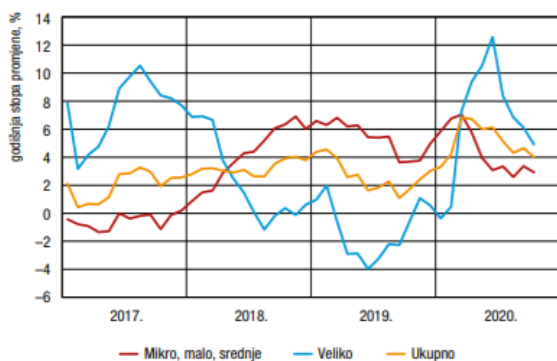
U pogledu poduzetništva, pojedini, mali iznosi štednje ne mogu posjedovati obilježje kapitala – no, u tom trenutku očituje se uloga banke koja štednje i vlastiti višak novčanih sredstava udružuje u kreditni potencijal koji se tada može koristiti kao kapital za financiranje raznih gospodarskih i investicijskih aktivnosti. Tim financiranjem deficitarnih jedinica omogućuje se razvoj novih poduzeća, ili pak održavanja na životu postojećih, što ima veliki utjecaj na cjelokupno gospodarstvo kroz razinu zaposlenosti stvaranjem novih radnih mjesta, robne razmjene, BDP-a i sl.¹⁵

Kreditiranje je velikih poduzeća tokom godina imalo puno dinamičnije kretanje, no, u razdoblju od 2018. do 2019. godine mijenja se trend te u Hrvatskoj raste godišnja stopa promjene kreditiranja mikro, malih i srednjih poduzeća naspram kreditiranja velikih poduzeća. Također, tijekom godina krediti se sve više odobravaju za investicije, kao što je vidljivo na Grafikonu 3., što višestruko pozitivno utječe na gospodarstvo Hrvatske. Ulaganja u nove poslovne poduhvate otvara nova radna mjesta, povećavaju potrošnju, ovisno o namjeni investicije mogu pozitivno utjecati i na bilancu plaćanja, a u konačnici na rast i razvoj cjelokupnog gospodarstva. Slijedi detaljniji prikaz plasmana poduzećima po veličini te rast kredita poduzećima po namjeni Grafikonom 2. i 3. u nastavku.

¹⁴ M. Ploh, *Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj*, *Financije i pravo* 5, br. 1, 2017, str. 100., dostupno na www.hrcak.srce.hr/185842, (pristupljeno 6. srpnja 2021.).

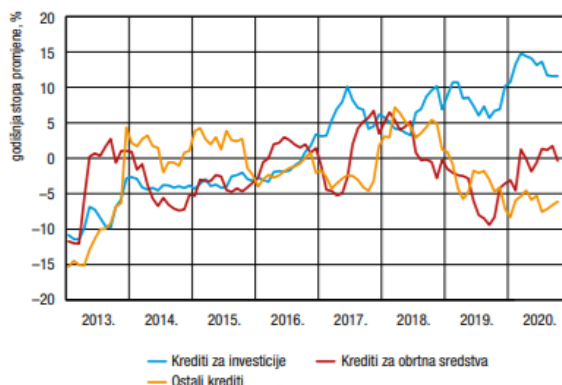
¹⁵ *ibidem*, str. 81.

Grafikon 2. Rast plasmana poduzećima po veličini na osnovi transakcija

Napomena: Podaci su prilagođeni za procjenu učinka aktivacije državnih jamstava za kredite pojedinim brodogradilištima te smanjivanja potraživanja od grupe Agrokor, povezanog i s operativnom provedbom nagodbe.

Grafikon 3. Rast kredita poduzećima po namjeni na osnovi transakcija

Izvor: Hrvatska narodna banka, *Makroekonomska kretanja i prognoze*, godina V., broj 9., Zagreb, 2020., str. 31.

Međutim, 2020. godine krediti za obrtna sredstva počinju rasti do pojave pandemije koronavirusa, nakon čega stagniraju, budući da se gospodarska aktivnost suočila sa nizom ograničenja, što je posljedica usporavanja rasta gospodarstva uzrokovanog pandemijom koronavirusa. Nadalje, bilance banaka u 2020. godini zabilježile su rast depozita kao posljedica lockdown-a, odnosno smanjene osobne potrošnje. S druge strane, u drugom kvartalu privatni sektor bilježi rast kreditnog portfelja posebice u domeni refinanciranja i kredita za likvidnosti.¹⁶ „Pred kraj 2020. godine, ukupni su krediti u studenome ostvarili povećanje od 4,5% na godišnjoj razini, pri čemu su krediti središnjoj državi i fondovima socijalne sigurnosti porasli za 14,8%, a privatnom sektoru za 2,6% (kućanstva 2,7%, nefinancijska društva 2,5%).“¹⁷ Navedeni statistički podaci odnose se na cjelokupna makroekonomska kretanja u Hrvatskoj tijekom 2020. godine.

2.3. Regulacija kreditiranja

Ekonomska funkcija koju kreditiranje nosi razlog je zbog kojeg središnje banke (ili druga za to ovlaštena tijela) odobravaju rad mnogih banaka, iako je njihova primarna i najvažnija usluga ujedno i iznimno rizična. Štoviše, problemi prilikom kreditiranja ne očituju se isključivo na poslovanje banke, već i na širu zajednicu zbog ekonomske funkcije kreditiranja. Također, banke se koriste i državnim sredstvima za obavljanje

¹⁶ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, Zagreb, 2020., str. 24.

¹⁷ loc. cit.

svoje djelatnosti. Kako bi se smanjio rizik propadanja banke, očuvalo povjerenje javnosti te smanjili potencijalni gubici, poslovanje banaka podliježe visokom stupnju regulacije te internoj i eksternoj kontroli.¹⁸

U svrhu jačanja kapitala banaka, 1988. godine objavljen je sporazum o kapitalnim standardima poznat kao Baselski sporazum, čiji su standardi bili usmjereni na jačanje kapitalnih pozicija banaka te postavljanje minimalnih kapitalnih zahtjeva koje banke moraju kontinuirano ispunjavati.¹⁹

Sporazum Basel I izvore kapitala dijeli na I. stup koji predstavlja osnovni kapital i II. stup koji predstavlja dopunski kapital. „Kako bi se banka kvantificirala kao adekvatno kapitalizirana, prema Basel I sporazumu, mora imati:

1. omjer osnovnog kapitala u odnosu na rizikom ponderiranu aktivu od barem 4%,
2. omjer ukupnog kapitala u odnosu na rizikom ponderiranu aktivu od najmanje 8%, a iznos dopunskog kapitala ograničen je na 100% vrijednosti osnovnog kapitala.“²⁰

Tijekom vremena na tržištu nastaju promjene, javljaju se financijske inovacije te standardi Basela I postaju neadekvatni. Kao odgovor na novonastale trendove nastaje Basel II, koji za razliku od Basela I, koristi različiti tretman u procjenjivanju potrebne razine kapitala, sukladno karakteristikama pojedine banke. Tri stupa Basela II jesu:²¹

1. *minimalni kapitalni zahtjevi* utemeljeni na vlastitoj procjeni izloženosti kreditnom, tržišnom i operativnom riziku,
2. *nadzorni pregled* kojim se ocjenjuje rizik i adekvatnost kapitala svake banke,
3. *pojačano informiranje javnosti* o istinitom financijskom stanju banke.

Međutim, financijska kriza 2008. godine bila je upozorenje za premalu likvidnost i visoku izloženost banaka. Sukladno tome, usvaja se Basel III koji naglasak stavlja na poboljšanje likvidnost banaka, jačanje regulacije i supervizije, povećanje razine i kvalitete kapitaliziranosti, pravovremeno uočavanja rizika, ograničenje zaduživanja i procikličnosti.²²

¹⁸ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 515.-516.

¹⁹ ibidem, str. 488.

²⁰ ibidem, str. 495.

²¹ ibidem, str. 497.

²² Bank for international settlements, *Finalising Basel III*, 2017., dostupno na www.bis.org/bcbs/publ/d424_inbrief.pdf (pristupljeno 4. lipnja 2021.), str. 2.

„Kao središnja banka Republike Hrvatske, Hrvatska narodna banka (HNB) ima šest osnovnih područja odgovornosti: monetarna i devizna politika, upravljanje međunarodnim pričuvama, financijska stabilnost, supervizija, sanacija kreditnih institucija i platni promet.“²³ Podzakonske akte i pravila kojih se kreditne institucije sa poslovanjem u Hrvatskoj moraju pridržavati uspostavlja HNB, uz provedbu nadzora, odnosno supervizije kreditnih institucija. Temeljnu regulativnu osnovu za rad HNB-a čine Zakon o kreditnim institucijama i Uredba o bonitetnim zahtjevima za kreditne institucije i investicijska društva.²⁴

Glavne zadaće supervizije HNB-a jesu:

- „izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad u skladu sa ranije navedenim zakonima,
- praćenje i izrada regulativne osnove poslovanja kreditnih institucija i
- obavljanje poslova supervizije i nadzora kreditnih institucija i unija.“²⁵

Kako bi se očuvala stabilnost financijskog sustava u cjelini, ojačala njegova otpornost na potencijalne šokove te kako bi se umanjio sistemski rizik HNB velike napore ulaže u analizu i uspostavu makrobonitetnih mjera koje omogućuju propisivanje:²⁶

- najvećeg dozvoljenog omjera vrijednosti instrumenta osiguranja i iznosa kredita,
- najvećeg dozvoljenog omjera iznosa kredita i dohotka korisnika kredita,
- najdulje dozvoljeno trajanje kredita,
- zahtjeva vezane za metodu obračuna otplate kredita ili
- drugih mjera i zahtjeva potrebnih za očuvanje stabilnosti hrvatskog financijskog sustava te za smanjivanje sistemskih rizika.

Nadalje, Hrvatska narodna banka osim što nadzire rad kreditnih institucija, također, daje preporuke i smjernice kako bi se uspostavila dobra praksa u poslovanju kreditnih

²³ Hrvatska narodna banka, *Temeljne funkcije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije (pristupljeno 1. rujna 2021.).

²⁴ Hrvatska narodna banka, *Regulativa supervizije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/regulativa (pristupljeno 1. rujna 2021.).

²⁵ Hrvatska narodna banka, *Ciljevi supervizije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/osnove-i-ciljevi (pristupljeno 4. lipnja 2021.).

²⁶ Zakon o kreditnim institucijama, NN 47/2020., Glava VII. a, Članak 144. a.

institucija. Smjernice se temelje na međunarodnim standardima i sporazumima, poput ranije navedenog Basel sporazuma, uzimajući u obzir situaciju financijskog sustava i ekonomije u zemlji. Zakonitost i rizike poslovanja kreditne institucije HNB kontrolira provodeći superviziju, utvrđujući sigurnost i primjerenost organizacijske i vlasničke strukture, strategije, politike i procedure poslovanja, izvještavanja javnosti, likvidnosti te adekvatnosti kapitala određene kreditne institucije.²⁷

Posebnim naglaskom na važnost, ali i rizičnost kreditiranja, Hrvatska narodna banka propisuje obvezne i likvidne rezerve. Obvezne rezerve jamče kontrolu emisije depozitnog novca i utvrđuju se u odnosu na stanje depozitnog novca na računu poslovne banke, dok likvidne rezerve jamče mogućnost konverzije depozitnog novca u gotovinu.²⁸ Obveznim rezervama središnja banka može utjecati na ukupnu visinu kreditnih plasmana, regulirajući pritom i količinu novca u optjecaju.

Bez obzira na zakonom propisana pravila, i same poslovne banke, kako bi smanjile rizičnost kreditiranja, stvaraju vlastite pisane politike kreditiranja, smjernice, procedure i pravila, a sve u svrhu zaštite novca javnosti. Na taj način banka osigurava primjenu zakona i ispunu obveznih regulatornih standarda, pružajući svojim djelatnicima smjernice prilikom rada. Postupak kreditiranja zahtjeva jasno postavljene pisane politike i procedure, s obzirom da su raznolikost, kvaliteta i prinos kreditnog portfelja pod značajnim utjecajem regulacije koju i odražavaju.²⁹

Kreditna politika obuhvaća korake pri odobravanju kredita, uvjete kreditiranja, načine otplate i dozvoljena odstupanja od istih. Njome se nastoji osigurati zaštitu od rizika te optimalno ostvarenje plasmana. Kreditne politike trebale bi biti fleksibilne i u stanju prilagoditi se promjenama u ekonomiji i regulativi. Najvažniji elementi dobre kreditne politike jesu:³⁰

- izjava o cilju za cjelokupni kreditni portfelj (vrsta, ročnost, iznos i kvaliteta kredita),
- specifikacija ovlasti posuđivanja (vrste i iznosi kredita koje određeni zaposlenik može odobriti, potpisi potrebni za odobrenje kredita),

²⁷ Hrvatska narodna banka, *Ciljevi supervizije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/osnove-i-ciljevi (pristupljeno 4. lipnja 2021.).

²⁸ L. Božina, op. cit., str. 90.

²⁹ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 521.

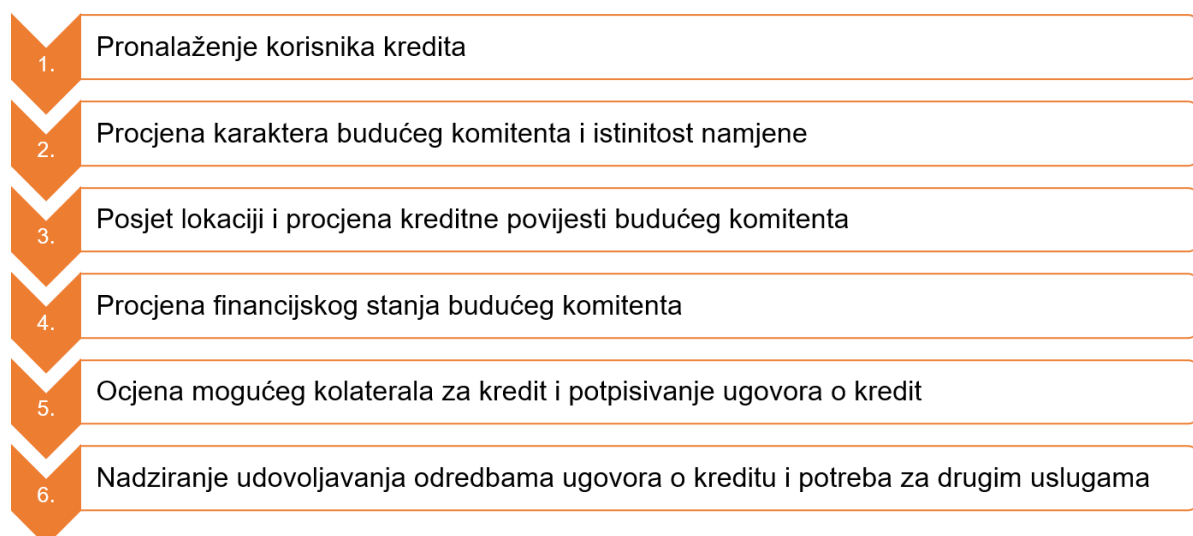
³⁰ loc. cit.

- linije odgovornosti i ovlasti,
- operativne procedure pri obradi i odobrenju kreditnih zahtjeva,
- potrebna dokumentacija koja se prilaže kreditnom zahtjevu,
- procedure za određivanje kamatnih stopa i naknada te uvjeti otplate kredita,
- smjernice za uzimanje, procjenu, i usavršavanje kolaterala za kredit,
- izjava o maksimalno dopuštenom omjeru ukupnih kredita i ukupne aktive,
- opis glavnog poslovnog područja kreditne institucije,
- procedure za otkrivanje i naputci za rješavanje problematičnih kredita,
- procedure i smjernice vezane uz revidiranje kredita.

2.4. Proces kreditiranja

Kreditni se proces odvija u nekoliko koraka. Započinje pronalaženjem korisnika kredita, zatim slijedi procjena istinitosti namjene kreditiranja, analiza kreditne povijesti i financijskog stanja potencijalnog komitenta, nakon čega se ocjenjuje kolateral i potpisuje ugovor o kreditu, nadzire se izvršenje obveza tijekom cijelog trajanja kreditnog odnosa, a sam kreditni proces završava otplatom kredita, kao što je prikazano slikom 1. u nastavku.³¹

Slika 1. Koraci u procesu kreditiranja

Izvor: izrada autorice prema P. S. Rose i S. C. Hudgins, *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2015., str. 522.-524.

³¹ ibidem, str. 522.-524.

Kreditiranje započinje pronalaženjem korisnika kredita. Prilikom kreditiranja pojedinaca većina zahtjeva proizlazi iz izravnog zahtjeva komitenata, dok se kreditiranje poduzeća, s druge strane, ostvaruje iz kontakata koji službenici iz odjela kredita uspostavljaju prilikom nastupa na tržištu.³² Tijekom vremena kreditiranje sve više postaje pozicija prodaje.³³

Nakon što komitent utvrdi potrebu za dodatnim izvorom financijskih sredstava, obraća se kreditnom referentu i objašnjava svoje potrebe za kreditom. Prilikom razgovora sa komitentom kreditni referent ima priliku procijeniti karakter komitenta i istinitost namjene.³⁴

Službenik banke također može posjetiti klijenta i na taj način saznati dodatne informacije o klijentu ili procijeniti nekretninu kod hipotekarnih kredita. Prilikom posjeta bankari dobivaju puno bolji uvid u ozbiljnost klijenta i prirodu njegova posla, što također omogućuje otklanjanje sumnje ili otkrivanje mogućih prijevara.³⁵ Kreditni referent nastoji otkriti i kreditnu povijest komitenta kontaktirajući zajmodavce koji su već posudili novčana sredstva klijentu.

Ukoliko su prethodne radnje bile povoljne, tada slijedi procjena kreditne sposobnosti koja se sastoji od prikupljanja informacija, analize kreditne sposobnosti i donošenja odluka treba li klijentu odobriti kredit.³⁶ Komitent dostavlja godišnja izvješća i ostalu potrebnu dokumentaciju, a kreditni odjel započinje dubinsku financijsku analizu. Temelj analize financijskih izvješća je analiza putem pokazatelja – pokazatelja likvidnosti, zaduženosti, profitabilnosti i menadžmenta imovine.³⁷ Cilj kreditne analize jest utvrditi je li zajmoprimac kreditno sposoban. Hoće li komitent biti u mogućnosti pravovremeno izvršavati svoje obveze po kreditnom ugovoru kreditni odjel utvrđuje analizirajući „C“-ove kod kredita, koji su prikazani Tablicom 2. u nastavku.

³² ibidem, str. 522.

³³ loc. cit.

³⁴ loc. cit.

³⁵ E. Kraft, et. al., *Kreditna politika hrvatskih banaka*, Zagreb, Hrvatska narodna banka, 2001., str. 5.

³⁶ Lj. Vidučić, *Financijski menadžment*, 7. izdanje, Zagreb, RRIF plus, 2011., str. 374.

³⁷ loc. cit.

Tablica 2. „C“-ovi kod kreditiranja

„C“	OPIS
Karakter (Character)	Špremnost kupca da podmiri preuzete obveze. Namjera komitenta mora biti definirana i konzistentna sa kreditnom politikom institucije.
Kapacitet (Capacity)	Gotovinska sposobnost podmirivanja obveza. Tri izvora novca jesu novčani tijekom generirani iz prodaje ili dohodak (najpoželjniji), prodaja ili likvidacija imovine, sredstva prikupljena dužničkim i vlasničkim vrijednosnim papirima.
Kapital (Capital)	Vlastiti kapital u odnosu na ukupne izvore financiranja. Ako je poslovni subjekt osigurao veliki udio vlastitih izvora, biti će zainteresiran da zadrži tvrtku.
Kolateral (Colateral)	Imovina koja stoji na raspolaganju za naplatu potraživanja u slučaju potrebe.
Konjunktorna faza (Conditions)	U obzir se moraju uzeti i faze gospodarskog ciklusa koje mogu uvelike utjecati na sposobnost klijenta da podmiri svoju obvezu, koja će biti manja u recesivnim i kriznim razdobljima.

Izvor: izrada autorice prema Lj. Vidučić, *Financijski menadžment*, 7. izdanje, Zagreb, RRIF plus, 2011., str. 374.

Kako bi kredit bio kvalitetan i zadovoljavajući, svi „C“-ovi kod kredita moraju biti zadovoljeni i pozitivno ocijenjeni.³⁸

Nakon provedene financijske analize, kreditni odjel dostavlja prijedlog kreditnom odboru ili upravi, ovisno o organizaciji, koji na temelju prijedloga donosi konačnu odluku o odobrenju kredita.³⁹ Ukoliko se radi o kreditu visokog iznosa, od kreditnog odjela može se zatražiti i prezentacija kreditne analize u svrhu cjelovitijeg utvrđivanja prednosti i slabosti kreditnog zahtjeva.

Ukoliko je kreditni zahtjev odobren slijedi ocjena mogućeg kolaterala, gdje je najbitnije da je odobrena vrijednost kredita usklađena sa vrijednošću kolaterala.⁴⁰ Kolateral mora imati obilježje trenutnog pristupa ili pak da kreditna institucija može steći vlasništvo nad kolateralom ukoliko zajmoprimac ne ispuni obveze iz ugovora o kreditu.

³⁸ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 524.

³⁹ E. Kraft, et. al., *Analiza kreditne politike hrvatskih banaka*, Zagreb, Hrvatska narodna banka, 1998., str. 7.

⁴⁰ H. V. Greuning i S. B. Bratanovic, *Analiza i upravljanje bankovnim rizicima*, 2. Izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2006., str. 139.

Nakon usklađivanja kredita i kolaterala pripremaju se zadužnica i ostali dokumenti koji su sastavni dio ugovora o kreditu te se isti potpisuje. Dijelovi tipičnog ugovora o kreditu jesu:⁴¹

1. **bilješka** (sadrži iznos glavnice, kamatnu stopu, uvjete otplate i datum dospijeca rata),
2. **ugovor o kreditnoj obvezi** (kojim zajmodavac čini kredit raspoloživim tijekom određenog budućeg razdoblja u zamjenu za ugovorenu naknadu),
3. **kolateral** (sadrži opis založene imovine i uvjeta pod kojim banka može preuzeti vlasništvo nad kolateralom u svrhu podmirenja svoga potraživanja),
4. **kreditna ograničenja**
 - a. **negativne klauzule** (bez odobrenja zajmodavca zajmoprimac određene radnje ne može provoditi, npr. ne može se ponovno zadužiti),
 - b. **afirmativne klauzule** (zahtijevaju od zajmoprimca izvršenje određenih radnji, npr. održavanje određene razine likvidnosti),
5. **jamstva zajmoprimca,**
6. **slučajevi neplaćanja** (sadrži specificirane radnje koje krše uvjete ugovora o kreditu, te mjere koje je banka ovlaštena poduzeti kako bi naplatila svoje potraživanje, navodi tko je odgovoran za sudske troškove u slučaju sudskog spora).

Kreditni proces ne završava potpisom ugovora o kreditu. Nakon isplate sredstva, kredit se mora nadgledati tijekom cjelokupnog trajanja kreditnog odnosa, radi provjere podmiruje li klijent svoje obveze uredno i radi otkrivanja pogoršanja u kreditnoj sposobnosti klijenta, a sve u svrhu zaštite interesa banke.⁴² Krediti se najčešće revidiraju svakih 30, 60 ili 90 dana pregledavajući najveće neotplaćene kredite i uzorak manjih kredita. Istražuju se i analiziraju novi ekonomski uvjeti na tržištu koji bi mogli utjecati na zajmoprimca. Službenik kreditnog odjela prati napredak u poslovanju poduzeća kako bi uvidio potrebu za novim bankovnim uslugama ili uočio nepravilnosti i rizike u poslovanju koji mogu utjecati na kreditne obveze.

Kako bi osigurala profitabilnost i kompenzirala rizike kreditna institucija nastoji naplatiti dovoljno visoku kamatnu stopu na plasmane. S druge strane, ta kamatna stopa mora

⁴¹ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 533.-537.

⁴² A. Saunders i M. M. Cornett, *Financijska tržišta i institucije*, 2. izdanje, Zagreb, MASMEDIA, 2006., str. 560-561.

biti i dovoljno niska kako bi privukla komitenta i kako bi oni mogli uspješno otplatiti kredit.⁴³ Upravo je to jedan od razloga zašto određivanje cijene spada u najteže zadatke prilikom kreditiranja.

Prilikom određivanja cijene poslovnih kredita banke mogu primjenjivati metodu određivanja cijene kredita na osnovi troška, kod koje najjednostavniji model pretpostavlja da kamatna stopa uključuje četiri komponente prikazane Formulom 1.

Formula 1. Određivanje cijene kredita na osnovi troška

$$\text{Kamatna stopa na kredit} = \frac{\text{granični trošak prikupljanja sredstva} + \text{operativni troškovi} + \text{procijenjena marža za kompenzaciju} + \text{željena profitna marža}}{\text{...}}$$

Izvor: P. S. Rose i S. C. Hudgins, *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2015., str. 573.

Međutim, jedan nedostatak metode određivanja cijene kredita na temelju troška jest česta ne mogućnost točnog izračunavanja pojedinih komponenta.⁴⁴

Drugi način izračuna cijene kredita jest pomoću modela na osnovi vodstva cijena, koji je prikazan Formulom 2. u nastavku.

Formula 2. Određivanje cijena kredita na osnovi vodstva cijena

$$\text{Kamatna stopa na kredit} = \frac{\text{bazna ili najpovoljnija stopa (uključujući zajmodavčevu željenu profitnu maržu na sve operativne i administrativne troškove)} + \text{premija rizika neplaćanja koju plaćaju zajmoprimci kojima se ne zaračunava najpovoljnija stopa} + \text{premija rizika ročnosti koju plaćaju zajmoprimci koji traže dugoročni kredit}}{\text{...}}$$

Izvor: P. S. Rose i S. C. Hudgins, *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2015., str. 573.

Kod modela na osnovi vodstva cijena najpovoljnija stopa je najniža stopa koja se zaračunava kreditno najsposobnijim komitentima na kratkoročne kredite. Premije rizike neplaćanja i ročnosti zajednički se nazivaju povećanje cijene, iz razloga što njima kreditne institucije mogu širiti/smanjivati svoje kreditne portfelje tako što smanjuju/povećavaju svoje marže. Međutim, u praksi je češći slučaj mijenjanja stope

⁴³ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 573.

⁴⁴ ibidem, str. 574.

odbijanja kredita nego mijenjanja marži.⁴⁵

Također, kamatna stopa na kratkoročne kredite korporacijama i ostalim velikim zajmoprimcima može se računati na bazi referentnih kamatnih stopa koje izračunava neovisno tijelo, a najčešće pokazuju trošak zaduživanja banaka na različitim tržištima.⁴⁶ Primjer referentne kamatne stope je London Interbank Offered Rate (LIBOR). LIBOR je služio kao globalno prihvaćena međubankarska referentna kamatna stopa koja ukazuje na troškove posudbe između banaka, međutim, zbog manipulacije referentnim kamatnim stopama na financijskim tržištima, 31.12.2021. godine prestaje objavljivanje LIBOR -a.⁴⁷

⁴⁵ loc. cit.

⁴⁶ Europska središnja banka, *Referentne kamatne stope*, www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/benchmark_rates_qa.hr.html (pristupljeno 15. srpnja 2021.).

⁴⁷ Europsko vijeće, *Financijske referentne vrijednosti*, www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/02/02/financial-benchmarks-council-adopts-new-rules-addressing-libor-cessation/ (pristupljeno 15. srpnja 2021.).

3. POSLOVANJE PRIVREDNE BANKE ZAGREB

Privredna banka Zagreb glasi kao jedna od vodećih financijskih institucija u Hrvatskoj. Usmjeren na suvremene oblike bankarskog poslovanja kontinuirano unapređuje svoje usluge te razvija inovativne proizvode. Stoga, u ovom poglavlju, a prije analize njezinog kreditnog procesa, slijedi kratak prikaz organizacije poslovanja Privredne banke Zagreb.

3.1. Organizacija i poslovni segmenti Privredne banke Zagreb

Privredna banka Zagreb (PBZ) osnovana je 1966. godine i pravni je slijednik Banke Narodne Republike Hrvatske.⁴⁸ Članicom vodeće talijanske grupacije „Gruppo Intesa“ PBZ postaje 2000. godine kada u grupaciju ulazi Banca Commerciale Italiana (BCI) – tadašnji većinski vlasnik PBZ banke. Kasnije, 2007. godine PBZ postaje članicom Intesa Sanpaolo Grupe – vodeće bankarske grupacije u Europi. Biti dio ovakve grupacije PBZ banci otvara nove mogućnosti i prilike za rast i razvoj, te unaprjeđenje poslovnih procesa. Tijekom godina, PBZ banka širi portfelj svog poslovanja, 2015. godine širi poslovanje na tržište Bosne i Hercegovine, a 2017. godine Slovenije. Danas PBZ grupa u svom portfelju broji PBZ Card d.o.o., PBZ Leasing d.o.o., PBZ Croatia osiguranje, PBZ Stambena štedionica, Intesa Sanpaolo Banka Bosna i Hercegovina, Banka Intesa Sanpaolo Slovenija.⁴⁹ Također, kroz svoju povijest PBZ postaje jedan od nositelja investicijskih i gospodarskih programa razvoja Republike Hrvatske.

Od samih početaka pa sve do danas, PBZ banka zadržava iste korporativne vrijednosti: integritet, izvrsnost, transparentnost, poštivanje različitosti, jednakost, vrijednost pojedinca i odgovornost pri korištenju izvora.⁵⁰

Tijekom godina poslovanja PBZ banci uručene su mnoge domaće i međunarodne nagrade, poput The Euromoney Awards for excellence, The World's Best Banks in Central and Eastern Europe i Best digital bank 2018. u Hrvatskoj i dr.⁵¹

⁴⁸ Privredna banka Zagreb, *Povijest i razvoj*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/povijest-i-razvoj.html (6. lipnja 2021.).

⁴⁹ loc. cit. (pristupljeno 6. lipnja 2021.).

⁵⁰ Privredna banka Zagreb, *Korporativne vrijednosti*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/korporativne-vrijednosti.html (6. lipnja 2021.).

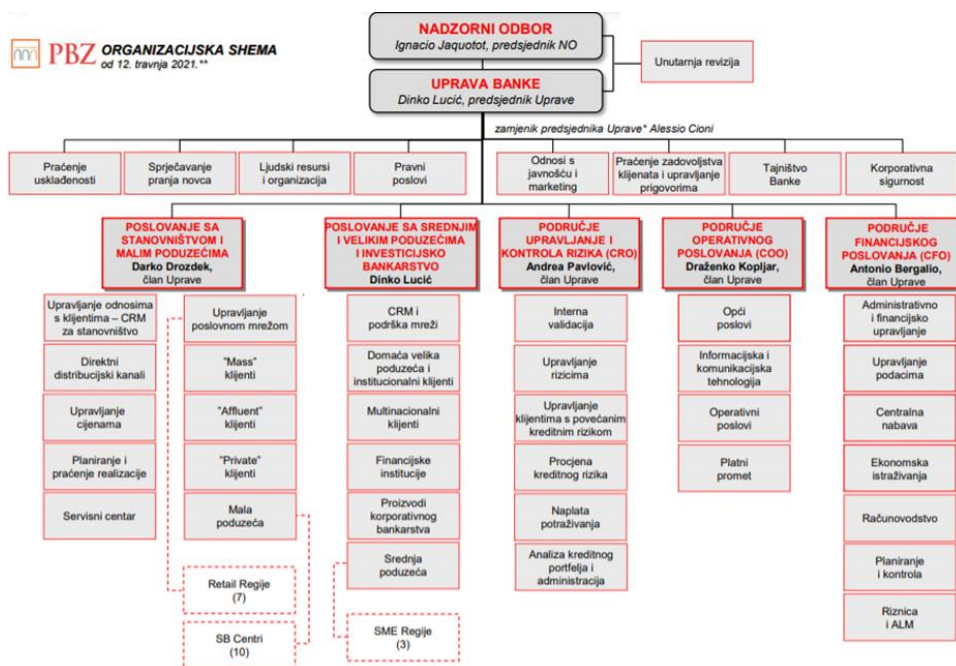
⁵¹ Privredna banka Zagreb, *Nagrade*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/nagrade.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).

PBZ banka podijeljena je u tri poslovna segmenta prema prirodi proizvoda i usluga:⁵²

1. **građani** – tekući računi, štednja, depoziti, prekoračenja po tekućem računu, potrošački krediti, kreditne kartice i dr.,
2. **pravne osobe** – kreditni proizvodi, depoziti i transakcijski računi,
3. **financiranje** – poslovi riznice, investicijsko bankarstvo, korporativno financiranje, poslovna spajanja i pripajanja, trgovanje,
4. te **središnja jedinica** koja obuhvaća upravljanje imovinom te sve preostale aktivnosti i poslovnu podršku.

Podjela na tri poslovna segmenta upotpunjuje se organizacijskom strukturom banke, dok se poslovanje podružnica promatra na pojedinačnoj osnovi. U 2021. godini poslovanju sa stanovništvom, po organizacijskoj strukturi, pripojeno je poslovanje s malim poduzećima, dok je poslovanju s velikim poduzećima i investicijskom bankarstvu pripojeno poslovanje sa srednjim poduzećima.⁵³ Aktivnosti poslovanja sa velikim poduzećima i investicijsko bankarstvo provode se u središnjoj jedinici. Detaljnija organizacijska struktura PBZ-a prikazana je Slikom 2. u nastavku.

Slika 2. Organizacijska struktura PBZ banke

Izvor: Privredna banka Zagreb, *O banci*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/organizacija-i-korporativni-dokumenti.html (pristupljeno 6. lipnja.2021.).

⁵² Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2019.*, 2019., str. 187.

⁵³ Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2020.*, 2020., str. 29.

Od triju poslovnih segmenata, najvišu dobit prije oporezivanja iz poslovanja PBZ banke 2020. godine ostvaruje poslovni segment građana u iznosu od 651 milijuna kuna dobiti prije oporezivanja, slijedi segment pravnih osoba sa 549 milijuna kuna dobiti prije oporezivanja, te naposljetku segment financiranja sa 239 milijuna kuna dobiti iz poslovanja prije oporezivanja.⁵⁴

„PBZ banka krajem 2020. godine broji gotovo 2.000 klijenta i tekućih računa, 111,4 milijardi kuna sredstava klijenta, 15,9 milijardi kuna imovine na skrbi, 85 milijardi kuna ukupnih zajmova te 18,7 milijardi kuna stambenih kredita.⁵⁵ Ukupni omjer kredita i depozita banke iznosi 70%, što naglašava stabilnost i konzervativnu prirodu aktivnosti PBZ banke.“⁵⁶

3.2. Kreditni asortiman Privredne banke Zagreb

Kreditni asortiman Privredne banke Zagreb grupiran je prema veličini poduzetnika – mala (uključujući obrtnike), srednja i velika poduzeća.

Velikim poduzećima PBZ banka nudi kratkoročne kredite – prekoračenje po kunskom poslovnom računu na rok do 12 mjeseci, kratkoročni kredit za obrtna sredstva (za financiranje nabave, podmirenje duga dobavljačima, financiranje izvoza i sl.) te okvirni revolving kredit. Nadalje, u kreditnom asortimanu za velika poduzeća nalaze se i dugoročni krediti za investicije (financiranje kupnje nekretnine i opreme, proširenje postojećih kapaciteta, financiranje trajnih obrtnih sredstava, kupnja poslovnih udjela te refinanciranje). U ponudi PBZ banke nalaze se i kratkoročne okvirne linije koje obuhvaćaju garancije, dokumentarne akreditive, pisma namjere i kredite namijenjene velikim poduzećima u svrhu brzog rješavanja financijskih potreba u poslovanju, te ostale poslove financiranja.⁵⁷

Za mala i srednja poduzeća prilikom proširenja poslovanja PBZ banka u ponudi ima kredite za očuvanje likvidnosti i kreditne programe kreirane u suradnji s drugim institucijama, poput Europske investicijske banke (EIB), te financiranih iz Europskog

⁵⁴ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, Zagreb, 2020., str. 177.

⁵⁵ *Ibidem*, str. 4.

⁵⁶ *Ibidem*, str. 11.

⁵⁷ Privredna banka Zagreb, *Veliki poduzetnici*, www.pbz.hr/velika-poduzeca (pristupljeno 8. lipnja 2021.).

strukturnog i investicijskog fonda (ESIF), Europskog investicijskog fonda (EIF) ili u sklopu programa za jačanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća (COSME), prikazane Tablicom 3. u nastavku.

Tablica 3. Krediti malim i srednjim poduzećima PBZ banke

NAZIV	NAMJENA	Iznos	Rok otplate	Korisnici / Kriteriji
PBZ COSME kredit	Financiranje obrtnog kapitala	Do 250.000 kn	18 - 36 mjeseci	Obrtnici i mala poduzeća (< od 50 djelatnika i godišnji prihod < od 10.000.000 kn).
	Financiranje investicija u novu opremu i strojeve, informatičku opremu, gospodarska vozila i kamp kućice	Do 400.000 kn	18 – 60 mjeseci	Obrtnici i mala poduzeća
Do 1.000.000 kn		18 – 84 mjeseci	Srednja poduzeća (< od 250 djelatnika i godišnji prihod < od 100.000.000 kn)	
Dugoročni kredit iz sredstava EIB-a	Izgradnja, kupnja i adaptacija proizvodnih i poslovnih prostora, nabava opreme, strojeva, vozila i ICT infrastrukture	20.000,00 € - 500.000,00 €	3 – 10 godina	Mala i srednja poduzeća. Financiraju se samo određene djelatnosti.
ESIF krediti za nove investicije	Krediti za rast i razvoj – ulaganja u materijalnu i nematerijalnu imovinu	100.000 € - 3.000.000 €, za sektor turizma do 10.000.000 €	Do 12 godina, uključujući početak do 2 godine	Mala i srednja poduzeća s kontinuiranim poslovanjem dužim od dvije godine.
EIF INNOVFIN	Investicije koje ispunjavaju inovativne kriterije prihvatljivosti	25.000 € - 7.500.000 €	1 - 10 godina	SME poduzeća po EU definiciji (< od 250 zaposlenih), mala srednje kapitalizirana poduzeća (≤ 499 zaposlenih).

Izvor: izrada autorice prema Privredna banka Zagreb, *Mali poduzetnici*, www.pbz.hr/mali-poduzetnici i *Srednji poduzetnici*, www.pbz.hr/srednji-poduzetnici (pristupljeno 8. lipnja 2021.)

Kreditni za očuvanje likvidnosti uključuju prekoračenje po tekućem računu, online kratkoročni kredit s otplatom u mjesečnim ratama te kredit za obrtna sredstva.⁵⁸

⁵⁸ Privredna banka Zagreb, *Mali poduzetnici*, www.pbz.hr/mali-poduzetnici/trebam-povecati-likvidnost-tvrtke.html (pristupljeno 8. lipnja 2021.).

4. KREDITNI PROCES PRIVREDNE BANKE ZAGREB d.d. PRILIKOM KREDITIRANJA PODUZEĆA

Depozite, ali i višak vlastitih sredstava banka plasira u kredite. Kreditni proces složen je postupak koji uključuje provjeru istinitosti namjere i boniteta poduzeća. Postupak odobravanja kredita rezultat je internih politika i pravila pojedine banke. U ovom poglavlju biti će prikazan proces kreditiranja poduzeća u Privrednoj banci Zagreb.

4.1. Koraci u procesu kreditiranja poduzeća

Metodom deskripcije u ovom je poglavlju, bez znanstvenog tumačenja, opisan proces kreditiranja poduzeća u PBZ-u, u svrhu čega je održan informativni razgovor o postupku kreditiranja poduzeća u PBZ banci u mjesecu veljači 2021. godine. Pitanja vezana uz kreditni proces upućena PBZ banci moguće je pronaći u Prilogu 2.

Kreditiranje poduzeća započinje informiranjem klijenta o kreditnom asortimanu, ali i sakupljanjem informacija o klijentu. U današnjem bankarskom okruženju kreditiranje se sve više može sagledavati u kontekstu prodaje. Iako je i dalje većina kredita rezultat izravnog zahtjeva klijenta, djelatnici PBZ banke ne čekaju isključivo dolazak klijenta sa zahtjevom u poslovnici, već poduzeća sa kreditnim asortimanom upoznaju ranije, primjerice prilikom otvaranja računa. U trenutku kada poduzeće dolazi sa zahtjevom za kredit vrlo često ima poteškoće u poslovanju, što predstavlja rizik prilikom kreditiranja za banku.⁵⁹ Iz toga razloga poduzećima nude kreditne plasmane prije početka same investicije ili prije nego poduzeće počne bilježiti negativan trend u poslovanju, kako bi poduzeće moglo uredno nastaviti svoje poslovanje i podmirivati svoje obveze. Zbog navedenog su vrlo važni i odnosi koji djelatnici banke izgrade sa svojim klijentima.

Nakon prikupljanja informacija provodi se kreditna analiza, na temelju koje se prema financijskim potrebama poduzeća izrađuje kreditni prijedlog. Naposljetku dolazi do potpisivanja ugovora o kreditu i isplate novčanih sredstava. No, kreditni proces ne prestaje isplatom sredstava, već tada počinje nadziranje i revidiranje kredita, a sam proces prestaje podmirivanjem obveza nastalima po kreditu.

⁵⁹ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

Koraci kreditnog procesa prilikom kreditiranja poduzeća u PBZ banci prikazani su Slikom 3., te u nastavku detaljnije razmatrani.

Slika 3. Kreditni proces PBZ banke pri kreditiranju poduzeća

Izvor: izrada autorice prema informativnom razgovoru o kreditiranju poduzeća u Privrednoj banci Zagreb.

Kreditni proces u PBZ banci započinje informativnim razgovorom između kreditnog referenta i klijenta. Tijekom razgovora zastupnik poduzeća kreditnom referentu iznosi financijske potrebe poduzeća, dok kreditni referent nastoji procijeniti karakter, namjenu i ozbiljnost klijenta kako bi uvidio potencijal rizika otplate kredita. Ukoliko kreditni referent utvrdi da klijent lažno prezentira potrebe poduzeća ili namjenu, kreditni referent može već u prvom koraku prekinuti proces kreditiranja. Također, kreditni referent provjerava je li namjena financiranja u skladu sa zakonom. Nakon provedenog informativnog razgovora kreditni referent zaključuje koja vrsta kredita je najoptimalnija za poduzeće uzimajući u obzir i uvjete djelatnosti u kojoj klijent posluje.⁶⁰

Nakon odluke o najoptimalnijem kreditnom proizvodu klijent ispunjava zahtjev za kreditom te se prikuplja dokumentacija potrebna za provedbu analize financijskog stanja poduzeća. Kreditni zahtjev se sastoji od osnovnih podataka o podnositelju zahtjeva (opći podaci o poduzeću, rok otplate kredita, iznos i valuta kredita, rok počeka i sl.), te od dodatnih podataka o klijentu (podaci o poslovanju, vlasništvu i sl.).⁶¹ Primjer zahtjeva za kreditom moguće je pronaći u Prilogu 1.

⁶⁰ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁶¹ Privredna banka Zagreb, *Povećanje likvidnosti tvrtke*, www.pbz.hr/mali-poduzetnici/trebam-povecati-likvidnost-tvrtke.html, (pristupljeno 2. rujna 2021.).

Od poduzeća se traži dostava godišnjih financijskih izvještaja (GFI), od čega obavezno bilanca, bruto bilanca, račun dobiti i gubitka te izvještaj o novčanom toku. Uz godišnje financijske izvještaje potrebno je priložiti i porezno knjigovodstvenu karticu ili potvrdu o nepostojanju duga za javna davanja. Važno je napomenuti kako godišnji financijski izvještaji moraju biti zaprimljeni u Financijsku agenciju (FINA).⁶² Potvrda primitka godišnjih financijskih izvještaja u FINU je obavezna, a ukoliko je klijent ne posjeduje, za analizu financijskog stanja temelj su podaci iz financijskih izvještaja prethodne godine. Navedeno je iz razloga što do javne objave klijent može izmijeniti vrijednosti u financijskim izvještajima i time banci prikazati poduzeće financijski jačim nego što ono zapravo jest. Nadalje, PBZ banka klijentu prosljeđuje set obrazaca (najčešće računskih tablica) koje mora ispuniti, a najvažnije su tablice kreditne izloženosti i prikaz odnosa kupca i dobavljača.

Također, PBZ banka odobrava kredite i poduzećima koji nisu klijenti banke, te oni moraju uz svu gore navedenu dokumentaciju priložiti i podatke o solventnosti (BON-2) za sve račune koji nisu otvoreni u PBZ banci.⁶³

Osim od informacija prikazanih u financijskim izvještajima i danim od strane poduzeća, banka može zatražiti od klijenta zahtjev za izdavanjem izvještaja Hrvatskog registra obveza po kreditima (HROK) kako bi saznala više informacija o prethodnim kreditnim obvezama klijenta.⁶⁴

Nakon zaprimanja dokumentacije u PBZ banci kreditni odjel provjera ispravnost i potpunost pristigle dokumentacije te započinje analizu financijskog stanja poduzeća, što rezultira kreiranjem kreditnog prijedloga za poduzeće.⁶⁵ Kreditni referent prilikom analize financijske snage proučava strukturu imovine i obveza, prati trendove djelatnosti i gospodarstva, uspoređuje pokazatelje poduzeća sa prosjekom djelatnosti te donosi odgovarajuće zaključke i predviđanja. Međutim, uz navedeno kreditni referent prati i trendove na tržištu na kojem posluje poduzeće – utvrđuje hoće li klijent moći nastaviti poslovati neograničeno.

Prilikom procjene strukture bilance djelatnici PBZ banke prate standarde „zdrave“ bilance, čijom je skicom u nastavku prikazan omjer bilančnih pozicija koje su

⁶² Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁶³ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁶⁴ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁶⁵ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

značajnog karaktera prilikom kreditiranja. Prema zdravoj bilanci, dugotrajna imovina financira se iz dugoročnih obveza, koje financiraju i manji dio kratkotrajne imovine stalnog karaktera u poduzeću. Nadalje, da bi poduzeće bilo financijski stabilno, najveći udio u ukupnim izvorima financiranja mora imati kapital.

Tablica 4. Poželjan omjer pozicija bilance

AKTIVA		PASIVA	
Dugotrajna imovina	30%	Kapital i rezerve	50%
Inventar i zalihe	35%	Dugoročne obveze - Dugoročni krediti banaka	30%
Potraživanja	25%	Kratkoročne obveze - Krediti banaka, obveze prema dobavljačima, obveze za zajmove	20%
Novac	10%		
UKUPNO AKTIVA	100%	UKUPNO PASIVA	100%

Izvor: izrada autorice prema informativnom razgovoru u PBZ banci

Prilikom analize financijske stabilnosti važni su pokazatelji likvidnosti, zaduženosti, ekonomičnosti i aktivnosti, profitabilnosti te novčani tok.⁶⁶ Vrlo značajna je i kontrola troškova (kontrolira li poduzeće uspješno troškove, provodi li pravovremeno njihovu racionalizaciju) te operativna dobit poduzeća.

Kod analize odnosa dobavljača/kupca i poduzeća poželjna je raznolika baza dobavljača/kupca, jer je na taj način diversificiran portfelj, a time smanjena ovisnost o drugom poduzeću i smanjen rizik gubitka značajnog udjela tržišta. Ukoliko pojedini dobavljač/kupac zauzima udio veći od 30% ukupnog prometa poduzeća, on se svrstava u grupu povezanih osoba.⁶⁷

U nastavku Tablicom 5. slijedi prikaz pokazatelja na temelju kojih se definira i izračunava interni kreditni rejting klijenta (IKR) u PBZ banci sukladno internim pravilnicima. Nakon čega se poduzeću dodjeljuje stupanj vjerojatnosti neispunjena obveza prikazanih Tablicom 6.

⁶⁶ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁶⁷ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

Tablica 5. Pokazatelji IKR-a klijenata PBZ banke

Socio-demografski pokazatelji	HROK pokazatelji	Bihevioristički pokazatelji	Pokazatelji poslodavca	Ugovorni pokazatelji
<ul style="list-style-type: none"> Starost klijenta Tip zaposlenja 	<ul style="list-style-type: none"> Maksimalni iznos duga u posljednjih 12 mjeseci Najgora kategorija kašnjenja u posljednja 24 mjeseca po svim partijama klijenta Iskorištenost prekoračenja 	<ul style="list-style-type: none"> Prosječna primanja u posljednjih 12 mjeseci Prosječna iskorištenost prekoračenja u posljednjih 12 mj. Prosječan iznos duga u zadnjih 12 mjeseci 	<ul style="list-style-type: none"> Broj dana od zadnje blokade poslodavca Segment poslodavca Pretežita djelatnost poslodavca 	<ul style="list-style-type: none"> Omjer ugovorenog anuiteta i primanja klijenta Omjer ugovorenog iznosa kredita i raspoloživog dohotka klijenta (uključujući i sudužnika) Omjer ukupnih obveza i primanja

Izvor: interni pravilnik Privredne banke Zagreb

Nakon provedene kreditne analize, kreditni referent donosi zaključak o kreditnoj sposobnosti klijenta sukladno klasifikaciji u nastavku, gdje „IKR“ predstavlja interni kreditni rejting, a „PD“ vjerojatnost neispunjena obveza. Klasifikacija se može usporediti sa simbolima dviju najpoznatijih rejting kompanija - Moody's i Standard & Poor's, čiji simboli služe kao opće smjernice za ocjenu kreditne kvalitete.⁶⁸

Tablica 6. Klasifikacija klijenata prema internom kreditnom rejtingu u PBZ banci

Eksterni rejtinzi		Interni rejtinzi - poduzeća					
S&P ekvivalent	Moody's ekvivalent	Mid i Large, Small		Mikro (poduzeća)		Mikro (obrtnici)	
		IKR	PD	IKR	PD	IKR	PD
BBB-	Baa3			I6	0,54%	I6	0,54%
BB+	Ba1	SML2	0,86%	M1	0,82%	M1	0,84%
		SML3	1,17%	M2	1,26%	M2	1,24%
BB	Ba2	SML4	1,54%	M3	1,94%	M3	1,93%
BB-	Ba3	SML5	2,02%	M4	2,92%	M4	2,97%
B+	B1	SML6	4,18%	R1	4,40%	R1	4,30%
		SML7	6,16%	R2	6,67%	R2	6,82%
B	B2	SML8	14,12%	R3	10,35%	R3	10,34%
B-	B3			R4	15,97%	R4	15,86%
CCC	Caa	SML9	32,23%	R5	41,73%	R5	47,19%
D	D	D	100,00%	D	100,00%	D	100,00%

Izvor: interni pravilnik Privredne banke Zagreb

⁶⁸ P. S. Rose i S. C. Hudgins, op. cit., str. 330.

Rang I6 predstavlja najbolje klijente sa minimalnom rizičnošću. Rang M1 predstavlja najpoželjnije klijente koji imaju povremene poteškoće u poslovanju, ali su u suštini stabilnog poslovanja. Graničan je rang R1 koji predstavlja rizične klijente, pojedinim klijentima u ovoj skupini odobravaju se tek krediti za likvidnost. Rangovi niži od R1 predstavljaju klijente sa velikim poteškoćama u poslovanju koji moraju promijeniti strukturu u poslovanju koja ih je dovela do poteškoća. Klijenti po default-u („D“) klijenti su sa dugoročnim blokadama i često se nalaze pred stečajem.⁶⁹ Nakon zaključka o financijskoj stabilnosti poduzeća i odabira kreditne linije, kreditni referent odabire najsigurniji kolateral kojim raspolaže klijent.

Na temelju analize financijske snage i poslovanja poduzeća kreditni referent kreira kreditni prijedlog koji predstavlja temelj za donošenje odluke o odobravanju kredita. Kreditni prijedlog sadrži važne informacija o klijentu, njegovom poslovanju i financijskoj stabilnosti te se sastoji od:⁷⁰

1. opisa klijenta,
2. stanja postojeće kreditne izloženosti i
3. prijedloga nove transakcije koji uključuje opis zahtjeva, namjene i kolaterala,
4. analize nove kreditne izloženosti i efekta povrata,
5. analize financijskih pokazatelja,
6. analize kupaca i dobavljača, tj. grupa povezanih osoba,
7. zaključak o cjelokupnom poslovanju klijenta.

Kreditni prijedlog može se odnositi na dvije vrste linija odobravanja – automatizirana i standardna linija.⁷¹ Automatizirana linija podrazumijeva unaprijed definirane limite unutar kojih klijent na brz način može raspolagati „financijskim injekcijama“ bez sekundarnog instrumenta osiguranja i bez namjene, sa primarnim instrumentom osiguranja. S druge strane, standardna linija odobravanja podrazumijeva kredite za obrtna sredstva i kredite za investicije, za koje je obavezno potrebno mišljenje Underwriter Managera (UM-a), u većini slučajeva i sekundarni instrument osiguranja i namjena.⁷²

Nakon pregleda kreditnog prijedloga slijedi odluka o odobrenju kredita, na temelju koje

⁶⁹ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁷⁰ Interna dokumentacija Privredne banke Zageb, Kreditni prijedlog Privredne banke Zagreb.

⁷¹ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁷² Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

se sastavlja Ugovor o kreditu i popratna ugovorna dokumentacija, te se kreira instrument osiguranja. Potpisan Ugovor o kreditu od strane klijenta i ovlaštene osobe PBZ banke ovjerava se kod javnog bilježnika. Klijent zatim ispunjava Zahtjev za korištenje na temelju kojeg će kreditna administracija kasnije isplatiti kredit.⁷³

Međutim, kreditni proces ne prestaje isplatom novčanih sredstva, već tada nastupa nadziranje ispunjava li klijent ugovorne obveze te periodično revidiranje kredita.

Naposljetku, uzimajući u obzir sve komponente kreditnog procesa, kreditni referent mora posjedovati ne samo vještine dobrog bankara, već i prodajne vještine, znanje iz područja računovodstva, ali, u konačnici, i psihološke vještine kako bi uspješno i ispravno protumačio namjeru i potrebe klijenta.

4.2. Utvrđivanje cijene kredita

U Privrednoj banci Zagreb d.d. kamatnu stopu na kredite određuju: vrsta proizvoda, poslovni odnos klijenta s bankom, ročnost, valuta, iznos, tržište, te ostali čimbenici (propisi, troškovi i dr.).⁷⁴ Navedene odrednice primjenjuju se na sve bankarske proizvode na koje se obračunavaju kamate – na obveze (primljeni krediti, depoziti i izdani vrijednosni papiri) te na potraživanja (plasirani krediti, primljeni vrijednosni papiri, faktoring potraživanja, prekoračenja po računima i depozite. Kod kamatonosnih proizvoda, kamate se obračunavaju svim klijentima.

Ugovorene kamatne stope u PBZ banci mogu biti fiksne, odnosno nepromjenjive tijekom trajanja ugovorenog odnosa ili promjenjive, odnosno podložne promjenama za vrijeme trajanja ugovornog odnosa.⁷⁵

„Promjenjiva kamatna stopa može biti:

1. **Tržišno indeksirana** je kamatna stopa čija je visina podložna izmjenama s osnove tržišnog indeksa, marže i/ili drugih troškova;
2. Promjenjiva temeljem Odluke Uprave ili drugog **nadležnog tijela banke**;
3. Promjenjiva temeljem **odluka eksternih nadležnih tijela**, odnosno

⁷³ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁷⁴ Privredna banka Zagreb, Načela za utvrđivanje kamatnih stopa te načina i dinamike obračuna kamate po kreditima i depozitima, Zagreb, 2019., str. 3.

⁷⁵ loc. cit.

institucija.⁷⁶

Na promjenu visine kamatne stopa utječu tržišni indeks i postotna vrijednost tržišnog indeksa prema vremenskom obilježju (npr. Euribor, Zibor, prinos na Trezorske zapise i dr.), kamatna marža i ostali troškovi i premije rizika uključene u cijenu proizvoda.⁷⁷ Premija rizika predstavlja razliku između očekivane stope povrata na rizičnu imovinu i stope povrata na imovinu bez rizika, dok kamatna marža podrazumijeva suvišak zarade iznad točke pokrića.⁷⁸ Nadalje, tržišni indeksi predstavljaju uvjete pod kojima banke mogu pribaviti izvore financiranja na domaćem i stranom tržištu, te o kreditnom riziku države.⁷⁹ Promjena zakonske regulative banaka može uzrokovati dodatni trošak ili smanjenje troška poslovanja banaka, što također utječe na kamatne stope. Sve navedene komponente podložne su vrlo čestim promjenama, sukladno uvjetima na tržištu, što često rezultira postavljanjem gornje i donje granice tržišno indeksiranim kamatnim stopama.

U PBZ Banci moguć je, također, repricing, odnosno nanovo utvrđivanje visine kamatne stope sukladno ugovorenim uvjetima o promjenjivosti, a isti je moguće provesti na početku kalendarskog razdoblja (mjesečno, kvartalno, polugodišnje, godišnje) te na drugi ugovorom utvrđeni datum.⁸⁰

Kamatne stope utvrđuju se i ugovaraju kao nominalne godišnje stope, a obračun kamata provodi se sukladno ugovorenoj metodi obračuna ili metodi koja se primjenjuje za pojedini proizvod PBZ-a. Kamata se u PBZ banci obračunava dekurzivno, primjenom proporcionalne (jednostavni kamatni račun) ili komforne metode (složeni kamatni račun) ili nekom drugom ugovorenim metodom, a za kredite i depozite s valutnom klauzulom primjenjuje se ugovoreni tečaj.⁸¹

Kamata po kreditima dospijeva na plaćanje zadnjeg dana obračunskog razdoblja (mjesečno, kvartalno, polugodišnje i sl.) ili sukladno ugovorenom datumu, a podmiriti se može direktnim terećenjem računa klijenta ili uplatom od klijenta ili treće osobe.

⁷⁶ loc. cit.

⁷⁷ loc. cit.

⁷⁸ Lj. Vidučić, op. cit., str. 539. i 546.

⁷⁹ D. Erceg i Ž. Deković, *Zakonski okvir ugovaranja promjenjive kamatne stope kod potrošačkog kreditiranja*, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 14, br. 3-4, 2020., str. 108., dostupno na www.hrcaak.srce.hr/248678 (pristupljeno 4. rujna 2021.).

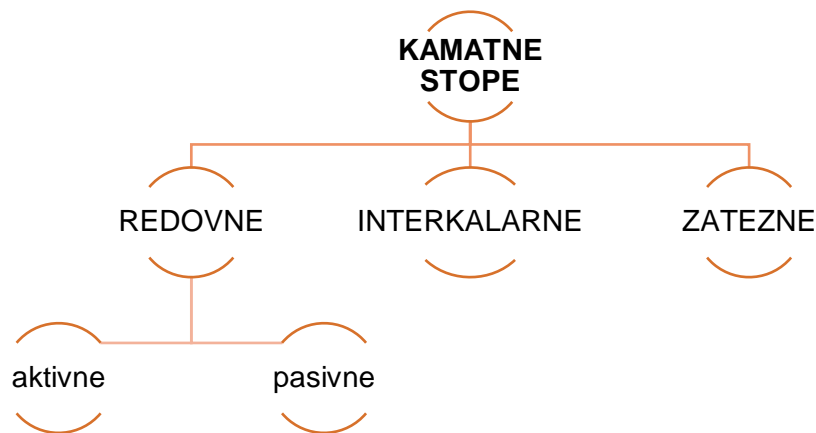
⁸⁰ Privredna banka Zagreb, *Načela za utvrđivanje kamatnih stopa te načina i dinamike obračuna kamate po kreditima i depozitima*, Zagreb, 2019., str. 5.

⁸¹ ibidem, str. 7.

Kamatne stope u PBZ Banci, ovisno o vrsti bankarskog posla i obveze, dijele se na redovne, interkalarne i zatezne kamatne stope, kako je prikazano Slikom 4.

Redovna aktivna kamata obračunava se na nedospjelu glavnicu kredita, zajmova i pozajmica te na iskorišteni dio sredstva prekoračenja po računima. Nadalje, interkalarne kamatne stope obračunavaju se za vrijeme korištenja kredita, od dana prve transakcije po kreditu do početka redovne otplate kredita, a obračunava se po metodi za redovnu kamatu.⁸² Podjela kamata prikazana je Slikom 4. u nastavku.

Slika 4. Podjela kamatnih stopa u PBZ banci

Izvor: izrada autorice prema Privredna banka Zagreb d.d., Načela za utvrđivanje kamatnih stopa te načina i dinamike obračuna kamate po kreditima i depozitima, Zagreb, PBZ d.d., 2019., str. 5.

Ukoliko klijent ne ispunjava ugovorene obveze pravovremeno, tada nastupa primjena zatezne kamate koja se obračunava za cijeli period zakašnjenja od datuma dospjeća na dospjelu, a nepodmirenu glavnicu.⁸³

Ukoliko klijent prijevremeno otplati kredit, PBZ obračunava kamatu za period do dana na koji je kredit u cijelosti prijevremeno otplaćen. Ukoliko je kredit djelomično prijevremeno otplaćen, tada se na ostatak neotplaćenog iznosa kredita kamata obračunava sukladno ugovoru. Međutim, na iznos kredita koji je prijevremeno otplaćen PBZ naplaćuje naknadu za prijevremenu otplatu kredita, osim u slučaju kada je drugačije ugovoreno.⁸⁴

U praksi se često javlja slučaj u kojem veći klijenti sa manjim kreditnim rizikom plaćaju veće kamatne stope na kredite od manjih, rizičnijih klijenata, budući da manja

⁸² loc. cit.

⁸³ loc. cit.

⁸⁴ ibidem, str. 6.

poduzeća često ne bi mogla podnijeti veću kamatnu stopu.⁸⁵

4.3. Upravljanje kreditnim rizikom

Najznačajnije vrste financijskih rizika kojima je PBZ banka izložena jesu kreditni, te valutni i kamatni rizik. Kako bi što učinkovitije upravljala rizicima i time smanjila njihov postotak, PBZ Grupa razvila je sustav upravljanja rizicima uvođenjem politika i procedura poslovanja, utvrđivanjem maksimalne prihvatljive razine rizika i nadgledanjem njihove implementacije.⁸⁶

Kreditni rizik podrazumijeva rizik da ugovoreni novčani tokovi od kredita ili drugih financijskih instrumenata neće biti u potpunosti naplaćeni, odnosno vjerojatnost da zajmoprimac neće pravodobno i/ili u potpunosti podmiriti svoje obveze.⁸⁷ Iako je PBZ banka kreditnom riziku primarno izložena kroz aktivnosti kreditiranja i davanja predujmova komitentima, kreditni rizik očituje se i prilikom trgovanja, ulaganja ili izdavanja garancija i odobrenja akreditiva.

U PBZ banci kreditnim rizikom upravlja se sukladno regulatornim zahtjevima HNB-a i politikama PBZ Grupe, te se kreditna izloženost kontinuirano i redovito uspoređuje sa utvrđenim limitima kako bi se pravovremeno otkrila odstupanja od standardnih vrijednosti u kreditnom portfelju. Internim rejting sustavom (engl. internal-rating-based, IRB) određuju se limiti kreditiranja, poželjni i obavezni instrumenti osiguranja, cijene kredita i razine ovlaštenja.

Kako bi što efikasnije upravljala razinom kreditnog rizika i isti u što većem postotku umanjila, PBZ banka procjenjuje bonitet komitenta i ugovara instrument osiguranja. Rizične proizvode komitentima odobriti će ukoliko za iste postoje dva neovisna, realno ostvariva izvora povrata – novčani tijekom ostvaren poslovanjem dužnika i instrumenti osiguranja.⁸⁸ Neosigurani krediti podrazumijevaju osiguranje primarnim instrumentima osiguranja – mjenicom i zadužnicom, dok sekundarni instrumenti osiguranja podrazumijevaju dodatni izvor osiguranja, poput zaloga nad nekretninom. Najvažniji oblici instrumenta osiguranja u PBZ-u jesu sljedeći:

⁸⁵ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁸⁶ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, 2020., Zagreb, str. 180.

⁸⁷ A. Saunders i M. M. Cornett, op. cit., str. 527.

⁸⁸ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, 2020., Zagreb, str. 182.

- „novčani depozit za kojeg postoji ovlaštenje banke (po ugovoru) da se upotrijebi za naplatu potraživanja, a kojim klijent ne može raspolagati u razdoblju ugovornih obveza;
- jamstvo vlade Republike Hrvatske ili zalog vrijednosnih papira izdanih od strane Republike Hrvatske ili HNB-a;
- neopoziva garancija ili supergarancija izdana od domaće ili inozemne banke;
- polica osiguranja rizičnog proizvoda izdana od HBOR-a ili osiguravajućeg društva sukladno internim aktima;
- zalog udjela u investicijskim fondovima kojima upravlja PBZ Invest;
- hipoteka/zalog/fiducija nad nekretninama, pokretninama ili vrijednosnim papirima.“⁸⁹

Koronavirus nije utjecao samo na promjenu količinu depozita ili izdanih kredita, već je i „popularizirao“ kredite sa jamstvima od strane javnih institucija (poput državnih jamstva i sl.) kako bi se takvim jamstvima pokrio kreditni rizik.⁹⁰

Prilikom ugovaranja instrumenta osiguranja iznimno je važno da instrument posjeduje karakteristike na temelju kojih će banka, u slučaju njegova aktiviranja, biti u mogućnosti, preko tržišnog ili sudskog mehanizma, naplatiti svoje potraživanje koje je tim instrumentom osigurano u razumnom roku.⁹¹

U PBZ banci značajan dio portfelja pravnih osoba osiguran je hipotekama nad različitim vrstama poslovnih nekretnina. Također, Republika Hrvatska je izdavala garancije osigurane iz državnog proračuna za otplatu kredita i predujmova kvalificiranim klijentima u ključnim industrijama.⁹² „Navedene garancije dio su Programa koji predviđa pomoć mikro, malim, srednjim i velikim poduzećima, koji mogu ostvariti pravo na potporu u obliku jamstva za nove zajmove poslovnih banaka, uključujući i zajmove Hrvatske banke za obnovu i razvoj (HBOR), za obrtna sredstva pod uvjetom da su suočeni s manjkom likvidnosti radi smanjenja ili obustavljanja poslovnih aktivnosti uslijed pandemije koronavirusa.“⁹³

⁸⁹ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2018.*, 2018., Zagreb, str. 198.

⁹⁰ Informativni razgovor u Privrednoj banci Zagreb o kreditiranju poduzeća.

⁹¹ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, 2020., Zagreb, str. 182.

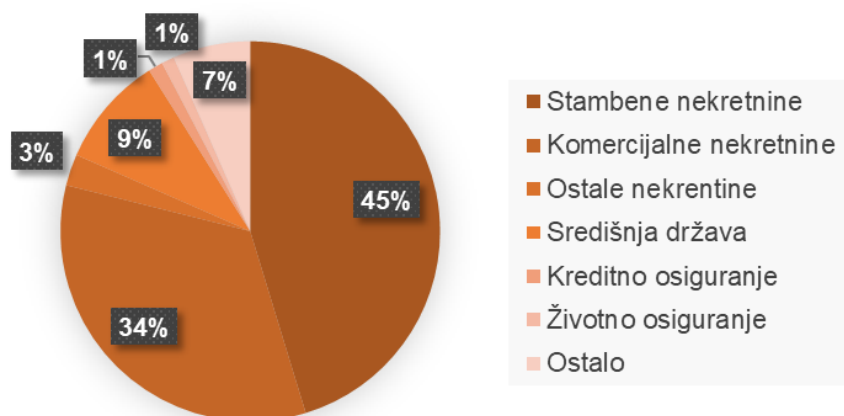
⁹² loc. cit.

⁹³ Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, *Program dodjele državnih potpora u aktualnoj pandemiji COVID-a 19*, www.mfin.gov.hr/print.aspx?id=3072&url=print (4. rujna 2021.)

Graf 4. u nastavku prikazuje udio najznačajnijih instrumenta osiguranja u ukupnoj procijenjenoj vrijednosti osiguranja u 2019. godini.

Graf 4. Udio instrumenta osiguranja PBZ banke po vrsti sredstva osiguranja u 2019.

Procijenjena vrijednost osiguranja 2019. PBZ banke

Izvor: izrada autorice prema Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2019.*, Zagreb, PBZ d.d., 2019., str. 199.

Procijenjena vrijednost osiguranja stambenim nekretninama iznosi 21.298 milijuna kuna, što čini 45% ukupne procijenjene vrijednosti osiguranja, dok komercijalne nekretnine zauzimaju 34%, odnosno iznos 15.819 milijuna kuna procijenjene vrijednosti osiguranja u 2019. godini. Prvoklasne garancije podrazumijevaju garancije središnje i lokalne države, te drugih banaka, od čega najvišu procijenjenu vrijednost imaju garancije središnje države (4.462 milijuna kuna), zatim slijede garancije lokalne države (113 milijuna kuna), te naposljetku garancije banaka (16 milijuna kuna). Ostala sredstva osiguranja (kreditno i životno osiguranje, depoziti, dionice, obveznice, fondovi i dr.) ukupno su procijenjena na 3.694 milijuna kuna. Ukupan netoiznos osiguranih kredita u 2019. godini Privredne banke Zagreb d.d. iznosio je 23.613 milijuna kuna, dok je netoiznos neosiguranih kredita iznosio 23.643 milijuna kuna.⁹⁴

Privredna banka Zagreb d.d. interno klasificira kreditne izloženosti u nekoliko kategorija prema kojima vrši i naknadnu analizu kreditne kvalitete komitenta, koja je prikazana Tablicom 7. u nastavku.

⁹⁴ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2019.*, Zagreb, 2019., str. 199

Tablica 7. Klasifikacija kreditne izloženosti u PBZ banci

KLASIFIKACIJA	OPIS
Standardno praćenje	Klijent pravovremeno servisira svoje obveze.
Posebno praćenje	Klijent se detaljno analizira u sklopu ureda za proaktivno upravljanje kreditima (PCEM) u kojem se utvrđuju i implementiraju individualne strategije klijenta te se pomno prati njihovo provođenje.
Doubtful	Izloženost prema zajmoprimcima koji su u stvarnosti insolventni (iako još uvijek to nisu pravno) ili u usporedivom statusu.
Unlikely to pay	Izloženosti prema zajmoprimcima koji se suočavaju s financijskim ili gospodarskim poteškoćama za koje se očekuje da će biti prevladane u razumnom vremenskom razdoblju.
Past due impaired	Izloženosti koje se razlikuju od onih koje su klasificirane kao izloženosti s malom vjerojatnosti da će biti plaćeno ili su dvojbene, a koje su dospjele dulje od 90 dana na kontinuiranoj osnovi iznad utvrđenog praga.

Izvor: izrada autorice prema Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2018.*, Zagreb, 2018., str. 202.

Smatra se da se kreditni rizik znatno povećao od početnog priznavanja ako PBZ banka utvrdi promjenu vjerojatnosti neispunjavanja obveza u odnosu na trenutak početnog priznavanja financijskog instrumenta; da je klijent u skupini pojačanog praćenja (PCEM); eventualno postojanje dospjelog iznosa dulje od 30 dana; postojanje mjera restrukturiranja; izloženosti kojima je snižen kreditni rejting u odnosu na trenutak početnog priznavanja.⁹⁵ Primjerice, ukoliko uslijedi veća vjerojatnost neispunjena obveza po kreditu uslijed pada obujma poslovne aktivnosti, ukoliko je klijentu potrebno restrukturiranje financiranja ili je pak izložen rizicima koji u početku financiranja nisu postojali, tada je razina kreditnog rizika po tom financiranju porasla i klijent prelazi u višu razinu kreditne izloženosti po klasifikaciji.

Još jedna alternativa umanjenja kreditnog rizika je i reprogramiranje kredita kod klijenata koji vjerojatno neće biti u mogućnosti ispuniti svoje obveze po dugu. Banka tada izrađuje novi reprogramirani plasman sukladno novonastalim mogućnostima komitenta, koji za cilj ima omogućavanje nastavka poslovanja komitenta i sprječavanja mogućih gubitaka za banku.⁹⁶ Reprogramiranje se provodi u fazi kada nije još nije

⁹⁵ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2018.*, 2018., Zagreb, str. 205.

⁹⁶ Privredna banka Zagreb, *Godišnje izvješće 2020.*, 2020., Zagreb, str. 185.

potrebno pokretati pravni postupak, te je zato važno pravovremeno identificiranje problema.

S obzirom na važnost uključivanja budućih čimbenika i makroekonomskih scenarija, PBZ banka odlučila je usvojiti tzv. pristup „Najvjerojatniji scenarij + dodatak“. Ovim se pristupom u svrhu izračuna očekivanog kreditnog gubitka (ECL) u obzir uzima gubitak po kreditima određen za osnovni scenarij, kojem se dodaje i dodatak usmjeren na odražavanje učinaka koji proizlaze iz mogućnosti nastanka pojedinih makroekonomskih scenarija.⁹⁷ Najvjerojatniji scenarij podrazumijeva očekivana kretanja budućih makroekonomskih varijabla u gospodarstvu, dok dodatak najvjerojatnijem scenariju predstavlja druga moguća buduća makroekonomska kretanja koja imaju bolji i lošiji utjecaj na gospodarstvo. Na taj način banka može predvidjeti promjene u gospodarstvu i njihove ishode na kreditni rizik.

Naposljetku, nakon osvrta na kreditni proces Privredne banke Zagreb moguće je zaključiti da PBZ banka ima jasno uspostavljenu kreditnu politiku – definiranu liniju ovlasti i odgovornosti, specificirane procedure pri obradi i odobrenju kreditnih zahtjeva, rangiranu izloženost kreditnom riziku i sl. Kamatne stope na kreditne proizvode utvrđuju se sukladno uvjetima na tržištu i bonitetnim karakteristikama klijenta, a ukoliko klijent ne udovoljava zahtjevima banke, odnosno nije kreditno sposoban, kreditni će referent u tom slučaju klijentu ponuditi alternativni kreditni proizvod, sukladno potrebama i mogućnostima klijenta.

Kreditni asortiman PBZ banke namijenjen poduzećima usmjeren je i na investicijske kreditne programe kreirane u suradnji sa HBOR-om, EIB-om i drugim institucijama, što uvelike promiče gospodarsku aktivnost u zemlji i pozitivno utječe na gospodarstvo.

Nakon usporedbe kreditnog procesa PBZ-a i kreditnog procesa prikazanog u literaturi može se zaključiti da se na kreditni proces može gledat kao na „standardizirane“ korake, budući da su razlike između „teorije i prakse“ minimalne. Također, koraci u procesu kreditiranja jednaki su među različitim bankama. Razlike se očituju u načinu podjele i rasporeda koraka. S druge strane, suština svakog kreditnog procesa je različita, budući da uvjeti kreditiranja ovise o internim pravilima i zahtjevima banke.

⁹⁷ ibidem, str. 108.

5. ZAKLJUČAK

Kredit je jedan od instrumenata kojim se može alocirati višak novčanih sredstava suficitarnih jedinica prema jedinicama koji imaju deficit novčanih sredstva. Bankama se daju odobrenja za rad zbog ekonomske funkcije kreditiranja, kako bi podupirale zajednice posuđujući im sredstva za njihove financijske potrebe, kako kućanstvima, tako i poduzećima, za razne investicije, ali i za obrtna sredstva. Navedeno utječe na gospodarstvo zemlje, te upravo je zato iznimno važna regulacija rada poslovnih banaka (interna i eksterna) te nadzor njihovog poslovanja.

Protekom vremena nastaju promjene u bankarstvu. Izvor kredita sve su više vlastita sredstva banaka koja se akumuliraju tijekom godina. Banke, posebice, prilikom kreditiranja, moraju biti iznimno odgovorne, budući da raspolažu, uz ostalo, i novcem javnosti. Iznimno je važna uspostava jasne kreditne politike, kako se kreditiranjem ne bi ugrozilo poslovanje banke niti naštetilo klijentu. Odgovorno bankarsko poslovanje podrazumijeva jasno definirane politike i procedure kreditiranja, poštivanje regulatornih zahtjeva Hrvatske narodne banke i uzimanje u obzir gospodarskog stanja, posebice u današnjem dinamičnom okruženju. Navedeno je uvjet ne samo stabilnog bankarskog sustava, već cjelokupnog financijskog sustava zemlje.

Nakon održanog informativnog razgovora u Privrednoj banci Zagreb o kreditnom procesu i temeljem provedene analize procesa kreditiranja poduzeća u PBZ banci, može se zaključiti kako su razlike između „teorije i prakse“ minimalne. Oboje, teorija i praksa, opisuju kako kreditni proces može započeti pronalaskom klijenta ili na zahtjev klijenta, nakon čega kreditni referent kroz informativni razgovor informira klijenta o kreditnom asortimanu banke, te sakuplja informacije o klijentu, nastojeći procijeniti njegov karakter, utvrditi istinitost namjene, ali i utvrditi koji kreditni proizvod najviše odgovara njegovim potrebama. Slijedi analiza financijskog stanja klijenta, potom ocjena kolaterala i odluka o odobrenju zahtjeva za kreditom, nakon čega se ispunjenje obveza po kreditu nadzire i kontrolira.

Temeljem navedenog može se zaključiti kako je sama procedura odobrenja zahtjeva za kreditom, odnosno kreditni proces, “standardiziran” proces sa neznajnim razlikama između banaka. Različitosti se očituju u suštini kreditiranja, budući da odluka o odobrenju zahtjeva za kreditom ovisi o zahtjevima pojedine banke i uvjetima kreditiranja koje klijenti moraju ispuniti.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Božina, L., *Novac i bankarstvo*, Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, 2008.
2. Gregurek, M. i N. Vidaković, *Bankarsko poslovanje*, Zagreb, EFFECTUS, 2013.
3. Greuning, H. i Bratanovic, S. B., *Analiza i upravljanje bankovnim rizicima*, Zagreb, MATE d.o.o., 2003.
4. Jakovčević, D., *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*, Zagreb, TEB poslovno savjetovanje, 2000.
5. Kandžija V. i I. Živko, *Upravljanje bankama*, Mostar – Rijeka, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Rijeci i Sveučilište u Mostaru, 2014.
6. Mishkin, F. S., *Ekonomija novca, bankarstva i financijskih tržišta*, 8. izdanje, Zagreb, Mate d.o.o., 2010.
7. Rose, P. S. i S. C. Hudgins, *Upravljanje bankama i financijske usluge*, 8. izdanje, Zagreb, MATE d.o.o., 2015.
8. Saunders A. i M. M. Cornett, *Financijska tržišta i institucije*, 2. izdanje, Zagreb, MASMEDIA, 2006.
9. Vidučić, Lj., *Financijski menadžment*, 7. izdanje, Zagreb, RRIF plus, 2011.

Članci:

1. Erceg D. i Deković Ž., *Zakonski okvir ugovaranja promjenjive kamatne stope kod potrošačkog kreditiranja*, Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku 14, br. 3-4, 2020., dostupno na www.hrcak.srce.hr/248678 (pristupljeno 4. rujna 2021.).
2. Ploh, M., *Ograničenja i mogućnosti financiranja malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj*, *Financije i pravo* 5, br. 1, 2017., dostupno na www.hrcak.srce.hr/185842 (pristupljeno 6. srpnja 2021.).

Internetske publikacije:

1. Bank for international settlements, Finalising Basel III, BIS, 2017., dostupno na www.bis.org/bcbs/publ/d424/_inbrief.pdf (pristupljeno 4. lipnja 2021.).
2. Hrvatska narodna banka, *Standardni prezentacijski format – 1. tromjesečje 2021.*, Zagreb, HNB, 2021., dostupno na www.hnb.hr/-/spf (pristupljeno 10. svibnja 2021.).
3. Hrvatska narodna banka, *Makroekonomska kretanja i prognoze, godina V.*, broj 9., Zagreb, HNB, 2020., dostupno na www.hnb.hr/analize-i-publikacije/redovne-publikacije/makroekonomska-kretanja-i-prognoze (pristupljeno 11. svibnja 2021.).
4. Kraft, E., et al., *Kreditna politika hrvatskih banaka*, Zagreb, Hrvatska narodna banka, 2001.
5. Kraft, E., et al., *Kreditna politika hrvatskih banaka*, Zagreb, Hrvatska narodna banka, 1998.

Zakoni:

1. Zakon o kreditnim institucijama, NN 47/2020, Glava VII. a, Članak 144.a

Internetske stranice:

1. Europska središnja banka, *Nadzor banaka*, www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hold_capital.hr (pristupljeno 3. rujna 2021.).
2. Europska središnja banka, *Referentne kamatne stope*, www.ecb.europa.eu/explainers/tell-me-more/html/benchmark_rates_qa.hr.html (pristupljeno 15. srpnja 2021.).
3. Europska središnja banka, *Zašto banke moraju držati kapital?*, www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hold_capital.hr.html (pristupljeno 3. rujna 2021.).

4. Europsko vijeće, *Financijske referentne vrijednosti*, www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2021/02/02/financial-benchmarks-council-adopts-new-rules-addressing-libor-cessation/ (pristupljeno 15. srpnja 2021.).
5. Hrvatska narodna banka, *Osnove i ciljevi supervizije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/osnove-i-ciljevi (pristupljeno 4. lipnja 2021.).
6. Hrvatska narodna banka, *Regulativa supervizije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije/supervizija/regulativa (pristupljeno 1. rujna 2021.).
7. Hrvatska narodna banka, *Temeljne funkcije*, www.hnb.hr/temeljne-funkcije (pristupljeno 1. rujna 2021.).
8. Hrvatska narodna banka, *Vrste kredita*, www.hnb.hr/-/vrste-kredita (pristupljeno 1. srpnja 2021.).
9. Privredna banka Zagreb, *Korporativne vrijednosti*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/korporativne-vrijednosti.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).
10. Privredna banka Zagreb, *Mali poduzetnici*, www.pbz.hr/mali-poduzetnici (pristupljeno 8. lipnja 2021.).
11. Privredna banka Zagreb, *Nagrade*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/nagrade.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).
12. Privredna banka Zagreb, *O banci*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/organizacija-i-korporativni-dokumenti.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).
13. Privredna banka Zagreb, *Povećanje likvidnosti tvrtke*, www.pbz.hr/mali-poduzetnici/trebam-povecati-likvidnost-tvrtke.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).
14. Privredna banka Zagreb, *Povijest i razvoj*, www.pbz.hr/gradjani/o-nama/o-banci/povijest-i-razvoj.html (pristupljeno 6. lipnja 2021.).
15. Privredna banka Zagreb, *Srednji poduzetnici*, www.pbz.hr/srednji-poduzetnici (pristupljeno 8. lipnja 2021.).
16. Privredna banka Zagreb, *Veliki poduzetnici*, www.pbz.hr/velika-poduzeca (pristupljeno 8. lipnja 2021.).

17. Republika Hrvatska, Ministarstvo financija, *Program dodjele državnih potpora sektoru mora, prometa, prometne infrastrukture i povezanim djelatnostima u aktualnoj pandemiji COVID-a* 19, www.mfin.gov.hr/print.aspx?id=3072&url=print (pristupljeno 4. rujna 2021.).

Ostalo:

- Godišnja izvješća
 1. Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2020.*, Zagreb, 2020.
 2. Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2019.*, Zagreb, 2019.
 3. Privredna banka Zagreb d.d., *Godišnje izvješće 2018.*, Zagreb, 2018.

- Interni pravilnici PBZ banke
 1. Kreditni prijedlog Privredne banke Zagreb.
 2. Privredna banka Zagreb, *Načela za utvrđivanje kamatnih stopa te načina i dinamike obračuna kamata po kreditima i depozitima*, Zagreb, Privredna banka Zagreb, 2019.

POPIS ILUSTRACIJA

Tablice

1. Podjela kredita	4
2. „C“-ovi kod kreditiranja	13
3. Krediti malim i srednjim poduzetnicima PBZ banke	20
4. Poželjan omjer pozicija bilance	24
5. Pokazatelji IKR-a klijenta PBZ banke	24
6. Klasifikacija klijenata prema internom kreditnom rejtingu u PBZ banci	25
7. Klasifikacija kreditne izloženosti u PBZ banci	32

Grafikoni

1. Sektorska distribucija danih kredita i predujmova na dan 30. rujana 2020. g.	6
2. Rast plasmana poduzećima po veličini na osnovi transakcija	7
3. Rast kredita poduzećima po namjeni na osnovi transakcija	7
4. Udio instrumenata osiguranja PBZ banke po vrsti sredstava osiguranja u 2019.	31

Slike

1. Koraci u procesu kreditiranja	12
2. Organizacijska struktura PBZ banke	18
3. Kreditni proces PBZ banke pri kreditiranju poduzeća	21
4. Podjela kamatnih stopa u PBZ banci	29

Formule

1. Određivanje cijene kredita na osnovi troška	15
2. Određivanje cijene kredita na osnovi vodstva cijena	16

PRILOZI

Prilog br. 1.

Zahtjev za kreditom za likvidnost Privredne banke Zagreb d.d.

ZAHTJEV ZA KREDIT ZA LIKVIDNOST (ZA UBLAŽAVANJE POSLJEDICA PANDEMIJE UZROKOVANE VIRUSOM COVID-19)

Osnovni podaci o Podnosiocu zahtjeva:

Naziv poslovnog subjekta: _____

Sjedište (ulica i broj, poštanski broj, mjesto): _____

OIB: _____

MB / MBO / MIBPG: _____

NKD: _____

Navedite traženi iznos kredita (u 000 HRK):

Odaberite valutu kredita:

Odaberite _____

Odaberite rok korištenja:

Odaberite _____

Odaberite rok počka:

Odaberite _____

Odaberite rok otplate kredita (uključujući rok korištenja i počka):

Odaberite _____

VAŽNA NAPOMENA: Prilikom podnošenja ovog Zahtjeva Banci, uz Upitnik, potrebno je priložiti godišnji financijski izvještaj za 2019. godinu. Izvještaj se za poslovne subjekte prilaže u GFI-POD formatu, a za obrt je potrebno priložiti DOH obrazac (Prijava poreza na dohodak/dobit).

Ovim Zahtjevom Podnositelj zahtjeva potvrđuje da pripada skupini poslovnih subjekata čije je poslovanje ili ostvarivanje prihoda već pogođeno (realiziran je pad prihoda u ožujku ili travnju 2020.g. u odnosu na ožujak ili travanj 2019.g.) ili će biti pogođeno (očekivani prihodi za 2020.g., uključujući novonastale okolnosti, su niži od planiranih prihoda za 2020.g.) pandemijom virusa COVID-19, što se obvezuje dokazati odgovarajućim izjavama i/ili dokumentacijom na zahtjev Privredne banke Zagreb d.d. ("Banka"), te slijedom toga podnosi Banci zahtjev za odobrenjem kredita za likvidnost.

UPITNIK – DODATNI PODACI O KLIJENTU / POSLOVANJU

Koliki je ukupni iznos ostvarenih prihoda u 2019. godini (u HRK 000)?

Koliki je ukupni iznos bruto plaća isplaćenih u 2019. godini (u HRK 000)?

Koliko je vaše je društvo imalo stalno zaposlenih na 31.12.2019.? Odaberite

Postoje li povezano/a/ poduzeće/a (ulazno ili silazno, direktno ili indirektno) s vašim društvom na dan 31.12.2019.? Odaberite

Ukoliko imate povezanih društava, koliki broj zaposlenih broji vaša Grupa povezanih društava (zbroy svih stalno zaposlenih u svim povezanim društvima) na dan 31.12.2019.? Odaberite

Da li vaše društvo/obrt izvozi robe i usluge izvan RH (direktno ili preko drugih društava)? Odaberite

Ukoliko je odgovor na prijašnje pitanje **DA**, ostvarujete li svojom djelatnošću:

20% ili više prihoda od izvoza u ukupnom prihodu za 2019. godinu? Odaberite

minimalno 40% ukupnog operativnog prihoda u 2019. godini poslovanjem s izvoznicima ili turističkim kompanijama (a te kompanije imaju minimalno 20% prihoda od izvoza)? Odaberite

Koliki je ukupni iznos prihoda ostvarenih izvozom u 2019. godini (u HRK 000)?

Vaše društvo/obrt na dan 31.12.2019. godine:

označeno je kao društvo/obrt s poteškoćama u poslovanju? Odaberite

50% ili više vlasništva društva/obrta je u privatnom vlasništvu? Odaberite

ima podmirene sve obveze prema državi (porezi, doprinosi itd.)? Odaberite

ima nepodmirenih obveza prema državi, ali je s državom dogovoreno reprogramiranje obveza sukladno važećim propisima? Odaberite

dobilo je državne potpore ili potpore male vrijednosti (GBER / de minimis)? Ukoliko je odgovor **DA**, molimo dolje upišite iznose Odaberite

upisati iznos dobivene državne potpore (HRK)

upisati iznos dobivene potpore male vrijednosti (HRK)

¹ Povezane osobe su dvije ili više fizičkih ili pravnih osoba kod kojih je ispunjen najmanje jedan od sljedećih uvjeta:
 1. za izvršavanje obveza predstavljaju jedan rizik jer jedna od njih ima, izravno ili neizravno, kontrolu nad drugom ili drugima,
 2. za izvršavanje obveza predstavljaju jedan rizik jer jedna od njih ima, izravno ili neizravno, značajan utjecaj na drugu ili druge,
 3. između kojih ne postoji odnos kontrole ili značajan utjecaj, ali koje predstavljaju jedan rizik za izvršavanje obveza, jer su međusobno povezane tako da postoji velika vjerojatnost da zbog pogoršanja ili poboljšanja gospodanskog i financijskog stanja jedne osobe može doći do pogoršanja ili poboljšanja gospodanskog i financijskog stanja jedne ili više drugih osoba, jer se između njih provodi ili postoji mogućnost prijenosa gubitaka, dobiti ili sposobnosti za plaćanje,
 4. za izvršavanje obveza predstavljaju jedan rizik na način da ostvaruju kontinuitet djelatnosti u istom prostoru, koristeći istu opremu.

² Društvo se smatra da je u poteškoćama ukoliko je zadovoljen barem jedan od sljedećih kriterija:
 1. u slučaju dioničkog društva i društva s ograničenom odgovornošću (osim malog i srednjeg poduzetnika koji postoji manje od 3 godine) ako je više od polovice upisanog odnosno temeljnog kapitala nestalo zbog prenesenih gubitaka,
 2. u slučaju društva u kojem su barem neki članovi neograničeno odgovorni za dugove društva (osim malog i srednjeg poduzetnika koji postoji manje od 3 godine) ako je više od polovice njegovog kapitala prikazanog u financijski izvještajima društva nestalo zbog prenesenih gubitaka, a više od četvrtine tog kapitala izgubljeno u prethodnih 12 mjeseci
 3. u slučaju bilo kojeg oblika društva ako temeljem nacionalnih propisa ispunjava uvjete za pokretanje stečajnog (ili pred stečajnog) postupka.

Izjava

Pod punom kaznenom i materijalnom odgovornošću izjavljujem da su svi podaci navedeni u ovom Zahtjevu, kao i podaci u tablicama i dokumentima koji su eventualno priloženi ovom Zahtjevu, istiniti i točni te se obvezujem Banku obavijestiti ako dođe do bilo kakve promjene vezano uz iste. Banka ne odgovara za točnost i potpunost podataka Podnositelja zahtjeva navedenih u ovom Zahtjevu, kao niti za promjenu podataka sadržanih u istom te u svrhu obrade Zahtjeva zadržava pravo zatražiti dodatne podatke i dokumentaciju.

Potpisom ovog Zahtjeva, Podnositelj zahtjeva sukladno Zakonu o kreditnim institucijama daje suglasnost Banci da podatke do kojih dođe tijekom postupka zaprimanja i odlučivanja o Zahtjevu Banka može proslijediti Financijskoj agenciji, Ministarstvu financija Republike Hrvatske, Hrvatskoj narodnoj banci, HBOR-u, Hrvatskoj agenciji za malo gospodarstvo, inovacije i investicije i eventualno drugim osobama, u svrhu provedbe svih postupaka koji su propisani ili će biti propisani temeljem mjera Vlade Republike Hrvatske za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije virusa COVID-19, i to podatke o nazivu poslovnog subjekta, OIBu poslovnog subjekta, matičnom broju poslovnog subjekta, broju partija kredita, iznosu kredita, visini kamate, valuti kredita, roku počeka, roku dospjeća kredita, o sklopljenom ugovoru o kreditu i izvršavanju istoga, mjeri temeljem koje je odobren kredit, razlogu odbijanja odobrenja kredita od strane Banke kao i druge podatke koje navedene osobe u okviru navedenih postupaka budu tražile i/ili u okviru mjerodavnih propisa u svezi s navedenim postupcima bude propisano.

Ovu suglasnost dajem dobrovoljno te sam upoznat da uskratno davanje ove suglasnosti Banci ovaj Zahtjev ne može biti proveden u okviru postupaka temeljem mjera Vlade Republike Hrvatske, već kao zahtjev za kredit u sklopu redovitih poslovnih aktivnosti Banke.

Potpisom ovog Zahtjeva, Podnositelj zahtjeva izjavljuje da je upoznat da samim podnošenjem ovog Zahtjeva kredit kojeg zahtijeva nije odobren, te da je Banka ovlaštena prema internim procedurama i pravilima i po diskrecionoj odluci nakon analize ovog Zahtjeva i dostavljene popratne dokumentacije, odlučiti o (ne)odobrenju kredita koji Podnositelj zahtjeva ovim Zahtjevom. O odluci o odobrenju ili neodobrenju kredita iz ovog Zahtjeva, Banka će u primjerenom roku obavijestiti Podnositelja zahtjeva putem e-maila ili poštom.

Sastavljanje isprave

U svrhu ublažavanja posljedica uzrokovanih virusom COVID-19, uredno zaprimljenim Zahtjevom smatrat će se primjerak uredno popunjenog i potpisanog Zahtjeva koji je dostavljen Banci poštom ili kurirskom službom ili osobnom dostavom u Banku (koji podrazumijeva potpis ispred djelatnika Banke) ili putem elektroničke poruke na e-mail adresu Vašeg menadžera za odnose s klijentima koja je navedena na obavijesti Banke o zaprimanju Vašeg zahtjeva putem FINA online portala, uz obveznu dodatnu provjeru sadržaja i identiteta Podnositelja zahtjeva snimanim telefonskim pozivom, u slučaju kad je Zahtjev dostavljen e-mailom, poštom ili kurirskom službom. Zahtjev mora biti potpisan od osoba ovlaštenih za zastupanje Podnositelja zahtjeva. Potpisom ovog Zahtjeva Podnositelj zahtjeva daje suglasnost Banci da se u svrhu obrade Zahtjeva telefonski i/ili video pozivi snimaju.

PRIVOLA za obradu osobnih podataka

Potpisom ovog Zahtjeva, kao Podnositelj zahtjeva dajem izričitu privolu Banci, da može razmijeniti osobne podatke s primateljima podataka u svrhu provedbe svih postupaka koji su propisani ili će biti propisani temeljem mjera Vlade Republike Hrvatske za pomoć gospodarstvu uslijed epidemije virusa COVID-19. Primatelji podataka su FINA, Ministarstvo financija, Hrvatska narodna banka, HBOR, HAMAG-BICRO.

Ovu privolu dajem samo u odnosu na sljedeće kategorije podataka: podatke o nazivu poslovnog subjekta, OIBu poslovnog subjekta, matičnom broju poslovnog subjekta, broju partija kredita, iznosu kredita, visini kamate, valuti kredita, roku počeka, roku dospjeća kredita, o sklopljenom ugovoru o kreditu i izvršavanju istoga, mjeri temeljem koje je odobren kredit, razlogu odbijanja odobrenja kredita od strane Banke, kao i druge podatke koje navedene osobe u okviru navedenih postupaka budu tražile i/ili u okviru mjerodavnih propisa u svezi s navedenim postupcima bude propisano i samo u svrhu koja je prethodno navedena.

Upoznat/a sam s činjenicom da će Banka osobne podatke koji su predmet ove Privole koristiti u opsegu koji je nužan za ispunjenje gore navedene svrhe.

Ovu Privolu dajem dobrovoljno te sam upoznat da uskratno davanje privole Banci Zahtjev ne može biti proveden u okviru postupaka temeljem mjera Vlade Republike Hrvatske, već kao zahtjev za kredit u sklopu redovitih poslovnih aktivnosti Banke.

Potvrđujem da me je Banka, kao voditelj obrade podataka upoznala da posluje u skladu s Uredbom (EU) 2016/679 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka), te detaljnije obavijesti o zaštiti moje privatnosti kao i obavijesti o načinu i svrhama obrade, kategorijama i primateljima osobnih podataka kao i mojim pravima dostupne su u Informaciji o obradi osobnih podataka Privredne banke Zagreb d.d. na internetskim stranicama Banke. Podaci za kontakt službenika za zaštitu podataka: sluzbenik.za.zastitu.osobnih.podataka@pbz.hr.

OVLAŠTENJA OSOBA ZA ZASTUPANJE PODNOSITELJA ZAHTJEVA:

IME I PREZIME: _____

OIB: _____

POTPIS I PEČAT: _____

Prilog br. 2.

Pitanja otvorenog tima vezana za kreditni proces Privredne banke Zagreb d.d.

U svrhu boljeg razumijevanja kreditnog procesa Privredne banke Zagreb prilikom kreditiranja poduzeća, odrađen je intervju u mjesecu veljači 2021. godine otvorenog tipa sa menadžerom za odnose s klijentima regije Istra-Rijeka-Lika Privredne banke Zagreb d.d. te su u nastavku navedena pitanja koja su korištena kao smjernice prilikom intervjua.

1. Je li kreditiranje poduzeća više rezultat prodaje ili potrebe klijenata?
2. Koji su koraci u procesu kreditiranja poduzeća?
3. Što je izvor informacija o prethodnim kreditnim obvezama klijenta?
4. Je li praksa banke zatražiti prijenos računa u PBZ, ukoliko se kreditira komitenta koji nije postojeći klijent?
5. Koji su najčešći kolaterali koje prihvaća PBZ?
6. Koji su obavezni dijelovi ugovora o kreditu?
7. Za koje kredite se vrši usporedba uspješnosti poduzeća u odnosu na branšu?
8. Nudi li banka klijentima koji nisu kreditno sposobni alternativno financiranje?
9. Kako PBZ određuje cijene poslovnih kredita?
10. Koliko traje kreditni proces, od podnošenja zahtjeva do isplate sredstava?
11. Kako PBZ klasificira kreditnu izloženost?
12. Kako PBZ ocjenjuje bonitet klijenta?
13. Što sadrži kreditni prijedlog koji je rezultat kreditne analize?
14. Koje su obavezne, a koje poželjne osobine kreditnog referenta?

SAŽETAK

Kreditni proces Privredne banke Zagreb d.d.

Kredit predstavlja imovinsko-pravni odnos u kojem vjerovnik stavlja na raspolaganje novčana sredstva dužniku na unaprijed određeno vrijeme, pod unaprijed određenim uvjetima i za određenu cijenu. Kreditiranje je izvor investicija i rasta gospodarske aktivnosti. Omogućuje realizaciju poslovnih ideja stavljajući na raspolaganje kapital mnogim poduzetnicima. Međutim, s obzirom na podrijetlo većine kredita i na utjecaj unutarnjih i vanjskih čimbenika, kreditiranje je proces koji zahtjeva značajnu regulaciju, internu i eksternu. Kako bi kreditni zahtjev bio odobren, isti mora proći kreditni proces i zadovoljiti zahtjevima banke, koji su različito utvrđeni internim procedurama i pravilnicima banke. U ovom radu analiziran je kreditni proces Privredne banke Zagreb prilikom kreditiranja poduzeća. Zaključak provedene analize ukazuje kako su razlike između „teorije i prakse“ minimalne, te su koraci kreditnog procesa u suštini jednaki među različitim bankama, dok se razlike se očituju u uvjetima kreditiranja i zahtjevima banaka. Poslovne banke koje su uspostavile efikasne politike i procedure kreditiranja, poput proučene PBZ banke, osigurale su stabilnost poslovanja, ali i sigurnost, odnosno povjerenje javnosti. U konačnici, cilj kreditnog procesa jest smanjenje kreditnog rizika i izloženosti novaca deponenata banke.

Ključni pojmovi: krediti, kreditni proces, kreditiranje, kreditna politika

SUMMARY

Loan process of Privredna banka Zagreb d.d.

A loan represents a property-legal relationship in which the creditor makes financial funds available to the debtor for a predetermined period, under predetermined conditions and for a determined price. Lending is a source of investments and economic activity growth. It enables the realisation of business ideas by making capital available to many entrepreneurs. However, considering the origin of most loans and the influence of internal and external factors, lending is a process that requires significant regulation, internally as well as externally. In order to have a loan application approved, it has to go through a loan process and comply with the requirements of the bank, which are set differently with internal procedures and regulations of the bank. The corporate lending process of Privredna banka Zagreb has been analyzed in this undergraduate thesis. The conclusion of the analysis indicates that the differences between "theory and practice" are minimal, and the steps of loan process are essentially the same among different banks, while the differences are evident in lending conditions and bank requirements. Commercial banks that have established efficient policies and procedures of lending, such as analysed PBZ bank, have ensured stability of business transactions, but also security, i.e. trust of the public. Finally, the goal of process of financing through lending is also credit risk mitigation and reduction of exposure of the financial funds of the bank's depositors.

Keywords: loans, lending process, lending, loan policy